

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทำวิจัย เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา 3 การรับรู้ของ นักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 3 ของ นักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ 2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล" ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้นำเสนอตามลำดับดังนี้

1. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับ เจตคติ
 - 1.1 ความหมายของ เจตคติ
 - 1.2 ลักษณะและองค์ประกอบของ เจตคติ
 - 1.3 การวัด เจตคติ
2. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอน
 - 2.1 ความหมายของการสอน พฤติกรรมการสอน
 - 2.2 องค์ประกอบของการสอน
 - 2.3 พฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษา
 - 2.4 การวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน
3. วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.1 ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.2 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 3.3 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.1.1 งานวิจัยในประเทศ

4.1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

4.2.1 งานวิจัยในประเทศ

4.2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับ เจตคติ

ความหมายของ เจตคติ

คำว่า "เจตคติ" เป็นคำศัพท์ที่มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "ทัศนคติ" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Attitude" ได้มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั้งชาวไทยและต่างประเทศให้ความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 92) ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า "เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อสิ่งใด บุคคลใด ทั้งที่เป็นรูปธรรมหรือนามธรรม ในทางที่ยอมรับหรือไม่ยอมรับ ทั้งนี้เป็นผลจากการที่บุคคลได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องด้วย"

ถวิล ธาราโกชน์ (2526 : 59) ได้กล่าวสรุปถึงความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งความรู้สึกนั้นอาจจะ เป็นไปในทางที่พึงพอใจ หรือไม่พอใจก็ได้

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 146) อธิบายว่า "เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกภายในของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด อันเป็นผลมาจากประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น และความรู้สึกดังกล่าวจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลนั้นแสดงพฤติกรรม หรือแนวโน้มของการตอบสนองต่อสิ่งนั้น ในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นในทางสนับสนุนหรือโต้แย้งคัดค้านก็ได้"

สุชา จันทน์เอม (2531 : 242) กล่าวว่า "เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของหรือสถานการณ์ต่าง ๆ เป็นไปในทำนองที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้"

สำหรับนักการศึกษาต่างประเทศได้กล่าวถึงความหมายของเจตคติไว้ดังนี้

มิลตัน โรคิช (Milton Rokeach 1970 : 112) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า "เจตคติ หมายถึง การผสมผสานหรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ"

จาก Dictionary of Education ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973 : 49) เป็นบรรณาธิการได้ให้คำจำกัดความว่า "เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงหรือความรู้สึกที่มีต่อวัตถุ สถานการณ์ หรือค่านิยม โดยปกติจะประกอบด้วยความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ พพอใจ ไม่พอใจ"

มาร์ติน ฟิชเบิน และ ไอเชค อาชเชิน (Martin Fishbein and Icek Ajzen 1975 : 6) ได้ให้ความหมายของเจตคติไว้ว่า เจตคติ หมายถึง ความโน้มเอียงที่ได้เรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ชอบ หรือไม่ชอบอย่างคงเส้นคงวา

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การตอบสนองต่อสิ่งนั้นจะเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ คือ มีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ พพอใจหรือไม่พอใจ เป็นต้น

ลักษณะและองค์ประกอบของ เจตคติ

ลักษณะของเจตคติได้มีผู้ศึกษาลักษณะของเจตคติไว้ทั้งนักศึกษไทย และต่างประเทศ ดังนี้

ไพบุลย์ อินทรวีชา (2517 : 48) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล
หาใช่สิ่งที่มีติดตัวบุคคลมาตั้งแต่กำเนิดไม่

2. เจตคติ เป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิด และการกระทำ ของบุคคลมาก เพราะเป็นส่วนประกอบที่กำหนดแนวทางไว้ว่า ถ้าบุคคลประสบสิ่งใดแล้ว บุคคลนั้นจะมีท่าทีต่อสิ่งนั้นในลักษณะบวกหรือลบก็ได้

3. เจตคติ เป็นสภาพการณ์ทางจิตใจที่มีแนวโน้มค่อนข้างจะถาวรพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างก็ได้สัมผัสประสบการณ์ การรับรู้ และผ่านการเรียนรู้มา มากอย่างใดก็ตาม เจตคติดีก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงอันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและการ เรียนรู้ได้

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 146) กล่าวถึง ลักษณะของเจตคติไว้ว่า

1. เจตคติ เป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกทางด้านจิตใจ ที่มีต่อสิ่งเราใด สิ่งเราหนึ่งในทางสังคม

2. เจตคติ เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ เกี่ยวกับสิ่งเราหรือ เกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งหมายความว่า บุคคลใดจะมีเจตคติอย่างไรต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งได้ บุคคลนั้นจะต้อง เคยพบ เห็นรู้อย่างละเอียดเกี่ยวกับสิ่งนั้นมาก่อน

3. การแสดงออกของเจตคติหรือการตอบสนองสิ่งเราใด ๆ จะเป็นไป ในรูปของการสนับสนุนคล้ายตาม ซึ่งเรียกว่า เป็นไปในทางบวก (positive) หรือในรูปของ ได้แย้ง คัดค้าน ซึ่งเรียกว่า เป็นไปในทางลบ (negative) หรืออาจรู้สึกเฉย ๆ (neutral) ต่อสิ่งเรานั้น

นอกจากนี้ อารอน ควินน์ ซาร์เทน (Aaron Quinn Sartain 1973 : 108-109) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น คน สิ่งของ แม้กระทั่งสิ่งที่เป็นนามธรรมอย่างความมีเสรีภาพ หรือพระผู้เป็นเจ้า เป็นต้น

2. เจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งย่อมมีทิศทาง คือ เจตคติที่เป็นไปในทางบวก หรือทางลบ และมีความเข้มข้น คือ ระดับความชอบหรือไม่ชอบมากน้อยแตกต่างกันไป

3. เจตคติเป็นแนวโน้มในการแสดงออกของบุคคลในทางที่ชอบ หรือไม่ชอบ ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

จะเห็นได้ว่า ลักษณะของ เจตคติ นั้น เป็นสิ่งที่เกิดจากการ เรียนรู้หรือ ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง สามารถ เปลี่ยนแปลงได้ การแสดงออกหรือ การตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ จะเป็นไปได้ทั้งทางบวก (positive) และในทางลบ (negative)

องค์ประกอบของ เจตคติ

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526 : 3 - 4) ไทศาล หวังพานิช (2526 : 147) และ ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531 : 4 - 5) ได้ทำการวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบของ เจตคติ ออกเป็น 3 ประการด้วยกัน คือ

1. องค์ประกอบด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Component) ได้แก่ ความคิดซึ่ง เป็นองค์ประกอบที่มนุษย์ใช้ในการคิดที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ
2. องค์ประกอบทางด้านท่าทีความรู้สึก (Affective Component) เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกซึ่งจะเป็นตัวเร้าความคิดอีกต่อหนึ่งในลักษณะการยอมรับหรือปฏิเสธต่อสิ่งนั้น
3. องค์ประกอบทางการปฏิบัติ หรือการกระทำ (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในทางปฏิบัติ หรือถ้ามีสิ่งเร้าที่เหมาะสม จะเกิดการปฏิบัติหรือมีปฏิกิริยาอย่างใดอย่างหนึ่ง

สุชา จันทน์เอม (2531 : 242 - 243) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของ เจตคติว่า เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ เช่นเดียวกัน แต่มีบางองค์ประกอบที่มีชื่อเรียกแตกต่างกัน ดังรายละเอียดดังนี้

1. Cognition Component เป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับความรู้หรือ ความเชื่อถือของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หากบุคคลมีความรู้หรือ เชื่อว่าสิ่งใดดี ก็มักจะมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น ในทางตรงข้ามหากมีความรู้อีกก่อนว่า สิ่งใดไม่ดี ก็จะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น
2. Feeling Component เป็นองค์ประกอบทางด้านความรู้สึกของบุคคล ซึ่งมีอารมณ์เกี่ยวข้องอยู่ด้วย นั่นคือ หากบุคคลมีความรู้สึกรัก หรือชอบพอนในบุคคลใด หรือสิ่งใด ก็จะช่วยให้เกิดเจตคติที่ดีต่อบุคคลนั้นไปด้วย แต่ถ้าหากมีความรู้สึกเกลียดหรือโกรธบุคคลใด สิ่งใด ก็จะทำให้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุคคลนั้นหรือสิ่งนั้น

3. Action Tendency Component เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล คือ ความโน้มเอียงที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมตอบโต้บางอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา พฤติกรรมที่เขาแสดงออกมานั้น เกิดจากความรู้และความรู้สึกที่เขามีอยู่เกี่ยวกับวัตถุ เหตุการณ์หรือบุคคลนั้น ๆ นั้นเอง

องค์ประกอบทั้งสามอย่างข้างต้นนี้ มีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกเกี่ยวกับเจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

ส่วนนักการศึกษาต่างประเทศ ก็ได้แบ่งองค์ประกอบของเจตคติเป็น 3 ด้าน เช่นเดียวกัน คือ

ฮาร์รี่ ซี ไทรแอนดิส (Harry C. Triandis 1971 : 2 - 3) ได้แบ่งองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 ด้าน คือ

1. องค์ประกอบด้านความรู้ (Cognitive Component) เป็นองค์ประกอบด้วยความรู้ความเข้าใจของบุคคลที่ติดต่อกับเราต่าง ๆ เพื่อเป็นเหตุผลที่จะสรุปรวมเป็นความเชื่อหรือช่วยในการประเมินสิ่งเรานั้น

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งเร้า เมื่อมีความรู้ความเข้าใจแล้ว จะเกิดความรู้สึกต่อสิ่งนั้น ซึ่งอาจเป็นไปทั้งทางบวกและทางลบ

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบด้านความพร้อมหรือความโน้มเอียงที่บุคคลจะกระทำ อันเป็นผลมาจากความรู้ความเข้าใจและความรู้สึก ซึ่งแสดงออกมาในรูปของการประพฤติปฏิบัติหรือการตอบสนองต่อสิ่งเรานั้น ด้วยการยอมรับหรือปฏิเสธ

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เจตคติดี้องค์ประกอบ 3 ด้าน คือ องค์ประกอบด้านความรู้ องค์ประกอบด้านความรู้สึก และองค์ประกอบด้านการกระทำ หรือพฤติกรรม องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเจตคติของแต่ละบุคคล ฉะนั้นในการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของเจตคติทั้ง 3 ด้านนี้ เพื่อสร้างเสริมและพัฒนาเจตคติที่ดีในการเรียนให้แก่นักเรียน

การวัดเจตคติ

เนื่องจากเจตคติเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น หรือสภาพการณ์ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ดังนั้น การวัดเจตคติจึงทำได้ค่อนข้างยาก เพราะไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง แต่สามารถวัดโดยวิธีการสรุปหาพิงได้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2526 : 96) ได้เสนอวิธีการวัดเจตคติของบุคคลไว้ดังนี้

1. ใช้วิธีการสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตพฤติกรรมของบุคคล เช่น การสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่พูดภาษาอังกฤษบ่อย ๆ อ่านและฟังเทปภาษาอังกฤษเสมอ อาจสรุปได้ว่า บุคคลนั้นมีเจตคติที่ดีต่อภาษาอังกฤษ เป็นต้น
2. ใช้วิธีให้ตอบแบบสอบถาม (Questionnaire) การวัดเจตคติอาจใช้วิธีให้ตอบแบบสอบถามก็ได้ ซึ่งมีอยู่หลายแบบ เช่น แบบของเธอร์สโตน แบบของกัทท์มัน เป็นต้น
3. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) การวัดเจตคติวิธีนี้เป็น การสัมภาษณ์ และสนทนากัน การสัมภาษณ์ก็ดี การสนทนาก็ดี ย่อมจะช่วยให้มองเห็นเจตคติของผู้ถูกสัมภาษณ์ หรือคู่สนทนาก็ได้

จะเห็นได้ว่า การวัดเจตคติของบุคคลนั้น อาจใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการตอบแบบสอบถามก็ได้ แต่การสร้างข้อความเพื่อวัดเจตคตินั้น บุญธรรม กิจปริดาบวิสุทธิ (2527 : 224 - 225) ได้ให้หลักเกณฑ์ที่ควรคำนึงถึงไว้ดังนี้

1. ต้องเป็นข้อความที่โต้แย้งได้ และแสดงออกในลักษณะที่เป็นความเห็น มิใช่ข้อเท็จจริง
2. ต้องเกี่ยวข้องกับความผันแปรของเจตคติในหัวข้อเรื่องเดียวกัน
3. ต้องมีความหมายที่สมบูรณ์ และชี้ให้เห็นเจตคติอย่างเด่นชัดเพียงประเด็นเดียว
4. เป็นข้อความที่ง่ายชัดเจน ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ควรเขียนเป็นเอกถลประโยค

5. ใช้ภาษาสื่อเข้าใจง่ายและชัดเจน ไม่ควรใช้ศัพท์เทคนิคทางวิชาการ
6. ข้อความควรจะสั้น ไม่ควรใช้คำมากกว่า 20 คำ ในแต่ละประโยค
7. แต่ละข้อความต้องมีความคิดหรือใจความเดียว
8. ต้องระมัดระวังในการใช้คำคุณศัพท์หรือกริยาวิเศษณ์ เช่น ทั้งหมด เสมอ ๆ

ไม่เลย ไม่เคย เป็นครั้งคราว

9. ไม่ควรใช้ประโยคปฏิเสธ โดยเฉพาะประโยคปฏิเสธเชิงซ้อน

ห้ามใช้เด็ดขาด

วิธีวัดเจตคตินั้น นักการศึกษาไทยและต่างประเทศได้อธิบายไว้ดังนี้

ปราณี รามสูต (2528 : 188 - 191) โยธิน ศันสนยุทธ และ จุมพล พลภัทรชีวิน (2529 : 38 - 39) และ สุชา จันทน์เอม (2531 : 243 - 244) กล่าวถึงวิธีวัดเจตคติที่ใช้แพร่หลาย ได้แก่

1. วิธีของเทอร์สโตน (The Thurstone Method)

วิธีวัดเจตคติวิธีนี้ได้พัฒนาขึ้นโดยมีเป้าหมายที่จะสร้างมาตรที่มีหน่วยเท่า ๆ กัน การดำเนินการที่จะพัฒนามาตรวัดเจตคติแต่ละมาตรเป็นเรื่องยุ่งยากมาก เริ่มจากการเขียนข้อความ เกี่ยวกับสิ่งที่บุคคลมีเจตคติต่อสิ่งที่ต้องการวัดเป็นจำนวนมาก แล้วให้ผู้ตัดสินแต่ละคนจากหลายคนประมาณค่าข้อความแต่ละข้อความ และจัดให้ข้อความอยู่ในกองหนึ่ง ในจำนวน 11 กอง กองที่หนึ่งแสดงถึงข้อความที่เห็นด้วยอย่างที่สุด และกองที่ 11 แสดงถึงข้อความที่ไม่เห็นด้วยอย่างที่สุด จากนั้นผู้สร้างข้อสอบจะเลือกข้อความที่ดีไว้จำนวนหนึ่ง เพื่อใช้เป็นแบบสอบเจตคติข้อความที่ดีคือ ข้อความที่มีความสอดคล้องกันในการประมาณค่าของผู้ตัดสินสูง และเป็นข้อความที่เป็นตัวแทนของการกระจายค่าของมาตร เมื่อเลือกข้อความได้เรียบร้อยแล้ว เวลานำไปวัดเจตคติ จัดข้อความให้อยู่คละกันโดยไม่ระบุค่าของมาตร ให้ผู้รับการทดสอบเลือกข้อความที่เห็นด้วย จากนั้นผู้สำรวจตัดสินเจตคติของผู้ตอบโดยหาค่าเฉลี่ย หรือค่ามัธยฐานของข้อความที่ถูกเลือกในขั้นสุดท้าย เจตคติของบุคคลจะถูกแสดงเป็นตัวเลขระหว่าง 1 กับ 11

2. วิธีของลิเคิร์ต (The Likert Technique)

วิธีของลิเคิร์ตไม่ต้องหาข้อความต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงระดับชั้นต่าง ๆ ของการเห็นด้วยมากที่สุดไปจนถึงการไม่เห็นด้วยมากที่สุด แต่เลือกข้อความที่เกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการวัดเจตคติ และให้ผู้ตอบ เลือกคำตอบของมาตราที่วัดไว้ มาตราของลิเคิร์ตประกอบด้วยข้อความต่าง ๆ จำนวน 5 อันดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ก้ำกึ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง คะแนนเจตคติของบุคคลก็คือ คะแนนรวมของคำตอบของข้อความทั้งหมด ตัวอย่างเช่น ถ้าข้อความมี 20 ข้อ ในแบบสอบถาม คะแนนของบุคคลอาจอยู่ระหว่าง 1 กับ 100 ในการทำให้แบบสอบถามดีขึ้น ผู้พัฒนาข้อสอบถามจะทำการวิเคราะห์ข้อความแต่ละข้อ เพื่อเลือกเอาข้อที่วัดเจตคติที่ต้องการวัดที่ดีที่สุดไว้ และจะมีการหาค่าสหสัมพันธ์ของแต่ละข้อกับคะแนนรวม ข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงกับคะแนนรวมเท่านั้นที่จะเก็บไว้

นอกจากวิธีของ เฮอร์สโตน และ ลิเคิร์ต โยฮัน คันสนยุทธ และ จุมพล พลภักทธีวิน (2529 : 39) ยังได้กล่าวถึงวิธี Semantic Differential Technique ไว้ดังนี้

ในวิธีนี้มาตราจะเป็นแบบทั่วไปที่จะนำมาใช้กับเรื่องหนึ่งเรื่องใด และสามารถให้บุคคลประเมินค่าสิ่งที่ต้องการวัดเจตคติได้โดยตรง วิธีนี้ความหมายของสิ่งที่มีเจตคติต่อจะถูกประเมินค่าจากชุดของคำคุณศัพท์สองขั้ว เช่น ดี - เลว, ไร้อำนาจ - มีคุณค่า, ยุติธรรม - ไม่ยุติธรรม เป็นต้น

นอกจากนี้ สุชา จันทน์เอม (2531 : 243 - 244) ยังได้อธิบายถึงวิธีวัดเจตคติเพิ่มเติมอีก 2 วิธีคือ

1. Polling การหยั่งเสียงประชาชน ส่วนมากใช้กับการเลือกตั้งพรรคการเมืองหรือที่ทำอะไรเกี่ยวกับประชาชน ก็ต้องมี การตรวจสอบ หยั่งเสียงกันเพื่อหยั่งดูว่า มหาชนมีความรู้สึกในเรื่องนั้น ๆ อย่างไร เช่น การลดกำลังอาวุธ การเลือกตั้งพรรคการเมืองที่ประชาชนนิยม เป็นต้น ผลการหยั่งเสียงจะออกมาตรงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับวิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวนกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างนั้นเป็นตัวแทนของประชากรได้หรือไม่

2. Questionnaire คือ การใช้แบบสอบถามว่าเห็นด้วย หรือไม่ ดีหรือไม่ดี โดยแบ่งการสอบถามออกเป็น 2 แบบ คือ

ก. Fixed - alternative questions คือ คำถามที่ถามเฉพาะเจาะจงลงไป แล้วให้ตอบตามเรื่องที่ถามเท่านั้น

ข. Open - ended questions คือ คำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม แล้วนำความคิดเห็น หรือความรู้สึกของคนส่วนมากมาจัดกลุ่มดูว่าเขาเหล่านั้นมีความรู้สึกอย่างไร หรือมีเจตคติเช่นไร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า การวัดเจตคติเป็นเรื่องที่ทำได้ค่อนข้างยาก เพราะเจตคติเป็นความรู้สึก หรือสภาพการณ์ที่มีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ แต่สามารถสรุปหาพิงได้ โดยการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ ที่นิยมใช้กันแพร่หลายเป็นแบบวัดเจตคติของลิเคิร์ท เป็นแบบมาตราส่วน ประกอบด้วยประโยคข้อความต่าง ๆ ทั้งเชิงนิมิตและนิเสธ โดยให้ผู้ตอบแสดงความรู้สึกของตนต่อข้อความ มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยข้อความเชิงนิมิตจะให้คะแนนตามระดับความคิดเห็น คือ 5, 4, 3, 2 และ 1 และข้อความเชิงนิเสธจะให้คะแนนตรงกันข้ามกัน คือ 1, 2, 3, 4 และ 5

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอน

ความหมายของการสอน พฤติกรรมการสอน

ความหมายของการสอน

ได้มีนักการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมาย หรือคำจำกัดความของคำว่า การสอนไว้ดังนี้

ทัศนีย์ ทองสว่าง และ ทวี ทองสว่าง (2523 : 78) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า "การสอน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่จะส่งเสริมให้บุคคลเจริญงอกงามทุก ๆ ด้าน และรู้จักปรับตัวเองให้มีชีวิตอยู่ในสังคมได้ ถ้าผู้สอนรู้จักใช้วิธีที่เหมาะสมแล้ว จะทำให้ผู้เรียนเกิดผลดังนี้

1. ได้รับความรู้และอธิบายบทเรียนที่ครูสอนได้ถูกต้อง
2. มีความสามารถนำสิ่งต่าง ๆ ไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้
3. มีความชำนาญในวิชาการที่เรียนรู้อะไร
4. มีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนรู้

สันต์ ธรรมบำรุง (2523 : 2) อธิบายความหมายของการสอน

ไว้ดังนี้

1. การสอนมิได้ หมายถึง การให้วิชาความรู้หรือเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงการช่วยให้เด็กคิดด้วยการตั้งคำถามแก่เด็ก การแนะนำและการแนะแนวเพื่อช่วยให้เด็กแก้ปัญหาการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กด้านต่าง ๆ การให้กำลังใจ และการให้ความรัก

2. การสอน คือ การนำวิญญาน

3. การสอน คือ การสร้างสถานการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น

ในฝ่ายผู้เรียน

ชาญชัย ศรีไสยเพชร (2525 : 10) กล่าวว่า "การสอน คือ การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรมอย่างมีจุดหมายเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ อันจะเป็นผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้นและเร็วขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนได้เจริญงอกงามทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และสามารถปรับตัวเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข"

สุมานัน รุ่งเรืองธรรม (2526 : 2) กล่าวถึงการสอนไว้ว่า "การสอน หมายถึง กระบวนการต่าง ๆ ที่กระทำหรือส่งเสริม หรือการอำนวยความสะดวกให้บุคคลได้เจริญงอกงามขึ้นมาก โดยความหมายทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และสามารถปรับตัวเองให้ชีวิตมีความสุขได้"

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2527 : 17) อธิบายความหมายของการสอนไว้ดังนี้ "การสอนเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้นเพื่อวางเงื่อนไข และเตรียมสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่ผู้สอนกำหนดไว้"

รุ่งทิวา จักร์กร (2527 : 25) ได้ให้ความหมายของการสอนไว้ว่า "การสอน หมายถึง การจัดสถานการณ์ สภาพการณ์ หรือกิจกรรม เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้เกิดประสบการณ์ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้การสอนยังช่วย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามในด้านกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้ง ความสามารถอื่น ๆ ที่นำไปให้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้"

จาก Dictionary of Education ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973 : 213) เป็นบรรณาธิการ ได้ให้คำจำกัดความของการสอนไว้ ดังนี้ "การสอนมี 2 ลักษณะ คือ 1. การสอน หมายถึง การกระทำอันเป็นการอบรม สั่งสอนนักเรียนตามสถานศึกษาทั่ว ๆ ไป 2. การสอน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ สถานการณ์ หรือกิจกรรม เพื่อช่วยให้นักเรียนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมเกิดการเรียนรู้ได้ โดยง่าย"

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า การสอนเป็นการจัดสภาพการณ์หรือ กิจกรรมที่ผู้สอนจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิด ประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ความหมายของพฤติกรรมการสอน

นักการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรม การสอนไว้ดังนี้

พจน์ สะเพียรชัย (2515 : 20) ได้อธิบายความหมายของพฤติกรรม การสอนไว้ว่า "พฤติกรรมการสอน หมายถึง กิจกรรม วิธีการและการแสดงออกทุกชนิดที่ ครูใช้หรือปฏิบัติตนในการสอนแต่ละครั้ง"

เนด เอ แฟลนเดอร์ส (Ned A. Flanders 1970 : 4) อธิบายว่า "พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำของครูที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติสัมพันธ์ใน ชั้นเรียน"

จากข้อความดังกล่าวสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง วิธีการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูได้กระทำหรือแสดงออกในชั้นเรียน เพื่อมุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

องค์ประกอบของการสอน

ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ประกอบกัน นักการศึกษาไทยและต่างประเทศได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการสอนไว้ดังนี้

สิริวรรณ ศรีพหล (2524 : 176) สุจินต์ วิศวะธีรานนท์ (2526 : 5-13) โรเบิร์ต เจ คิบเลอร์ และคนอื่น (Robert J. Kibler and Others 1970 : 3) และ ไมเคิล เจ ร็อคเลอร์ (Michael J. Rockler 1988 : 15) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของการสอนที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ของการสอน การวางแผนการสอนในด้านต่าง ๆ
2. การประเมินความสามารถของผู้เรียนก่อนที่จะดำเนินการสอน
3. การดำเนินการสอน เช่น การใช้เทคนิคการสอนต่าง ๆ การใช้สื่อ และจิตวิทยา เป็นต้น
4. การประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า การสอนที่ดีมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ คือ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ประสงค์ของการสอน การวางแผนการสอน การดำเนินการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีทักษะในด้านต่าง ๆ สามารถแก้ไข หรือปรับปรุงข้อบกพร่องของตนเองได้ อันจะทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน และมีเจตคติที่ดีการเรียนการสอน

พฤติกรรมการสอนวิชาสังคมศึกษา

การสอนวิชาสังคมศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น เอ็ดวิน เฟนต์ัน (Edwin Fenton 1976 : 11) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาว่ามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะในการสืบสอบ การให้ความคิดอย่างวิพากษ์วิจารณ์ พัฒนาเจตคติและค่านิยม และพัฒนาความสามารถในการค้นคว้าแสวงหาความรู้

สันต์ ธรรมบำรุง (2523 : 68) กล่าวว่า การสอนสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องรู้จุดมุ่งหมายของสังคมศึกษา รู้จักการจัดและการเลือก เนื้อหาสังคมศึกษา ตลอดจนการเตรียมบทเรียน จะต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาและการเรียนรู้ของเด็ก รู้จักกลวิธีสอนสังคมศึกษาที่ดี รู้จักเลือกวิธีสอนมาให้เหมาะกับเนื้อหาและเด็ก และให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย ตลอดจนอุปกรณ์การสอน และวัฒนธรรมของสังคม นอกจากนี้การสอนสังคมศึกษาที่ดีจะต้องมีการวัดผล เพื่อนำผลนั้นมาปรับปรุงเนื้อหา วิธีสอน ความมุ่งหมาย ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น และสิ่งที่ต้องคำนึงถึงการสอนสังคมศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น ต้องให้สอดคล้องกับสังคมไทยในปัจจุบัน

สุพล วังสินธ์ (2534 : 9) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมการสอนของครูว่า นักเรียนจะสนใจและตั้งใจเรียนในบทเรียนอย่างเต็มที่ถ้าหากครูยึดผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง (Learner - Centered) นักเรียนจะมีความรู้ลึกซึ้งอดภัย มีเจตคติที่ดี มีความอบอุ่น และทำให้นักเรียนลดความวิตกกังวล แต่ถ้าหากนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์อันดีกับครู การเรียนก็จะไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

การสอนวิชาสังคมศึกษาก็เช่นเดียวกับวิชาอื่น ๆ คือ จะแบ่งกลุ่มการสอนโดยยึดปฏิสัมพันธ์แห่งพฤติกรรมและบทบาทของผู้เรียน ผู้สอนเป็นเกณฑ์ ดังได้มีนักศึกษาหลายท่านกล่าวไว้ดังนี้

สิริวรรณ ศรีพหล (2524 : 179) นุพผา คุมมานนท์ (2525 : 45 - 46) และประดินันท์ อุปรมัย (2527 : 169, 185-188) ได้แบ่งกลุ่มวิธีสอนออกเป็น 2 กลุ่มคือ

1. วิธีสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered Method)

หมายถึง วิธีสอนที่ครูเป็นผู้ดำเนินการทุก ๆ อย่าง เพื่อที่จะให้นักเรียนมีความรู้ เช่น เป็นผู้วางแผนการสอน ดำเนินการสอน ควบคุมเนื้อหาวิชาวัดผล ประเมินผล ได้แก่ วิธีสอนแบบบรรยาย วิธีสอนแบบแฮร์บาร์ต วิธีสอนแบบไทต์ราเรียน วิธีสอนแบบสาธิต วิธีสอนแบบศูนย์การเรียน เป็นต้น

2. วิธีสอนแบบนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Method)

หมายถึง วิธีสอนที่นักเรียนได้รับความรู้ด้วยตนเอง โดยให้นักเรียนเป็นผู้วางแผนการเรียน ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้สรุปผลออกมาเป็นกฎเกณฑ์ ครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทางเพื่อให้ไปสู่การค้นคว้า แนะนำแหล่งค้นคว้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ จนนักเรียนได้พบความรู้ด้วยตัวของเขาเอง

ได้แก่ วิธีสอนแบบแก้ปัญหา วิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน วิธีสอนแบบโครงการ วิธีสอนแบบหน่วย
วิธีสอนแบบทดลอง วิธีสอนแบบอภิปราย วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำกิจกรรม วิธีสอนแบบรายบุคคล
วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ วิธีสอนแบบสถานการณ์จำลอง เป็นต้น

จากข้อความข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการสอนแบ่งเป็น 2 ลักษณะ
คือ

1. การสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง เป็นการสอนที่ครูเป็นผู้วางแผนและ
ดำเนินการสอน เพื่อให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้
2. การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการสอนที่เน้นบทบาทของ
นักเรียนในการแสวงหาความรู้ โดยมีครูเป็นผู้แนะนำ หรือชี้แนะในการทำกิจกรรมต่าง ๆ
เพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

วิชาสังคมศึกษา ซึ่งเปิดสอนในวิทยาเขตต่าง ๆ สังกัดสถาบันเทคโนโลยี
ราชมงคล ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวท.) สายบริหารธุรกิจ นั้น มี 4 วิชา คือ

1. พส. 101 สังคมศึกษา 1
2. พส. 102 สังคมศึกษา 2
3. พส. 203 สังคมศึกษา 3
4. พส. 204 สังคมศึกษา 4

สำหรับวิชาสังคมศึกษา 3 มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิศาสตร์กายภาพประเทศไทย
วิชานี้มุ่งศึกษาความหมายของภูมิศาสตร์กายภาพ การแบ่งภาคภูมิศาสตร์ของประเทศไทย
สิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์กายภาพใน เรื่องภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากรธรรมชาติของแต่ละ
ภาค ตลอดจนปัญหาและการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์กายภาพ กิจกรรม
ทางเศรษฐกิจ ศึกษาโดยพิจารณาตามการแบ่งภาคภูมิศาสตร์ของประเทศไทย ศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างประชากรในเรื่องปริมาณ การกระจายและคุณภาพกับสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์กายภาพ
และด้านสังคมในภาคต่าง ๆ ตลอดจนศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหา (วิทยาลัย เทคโนโลยี
และอาชีวศึกษา 2531 : 62 - 63)

จุดมุ่งหมายของการสอนภูมิศาสตร์นั้น เอส เค คอชฮาร์ (S. K. Kochhar 1975 : 26) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของภูมิศาสตร์ คือ การพัฒนาความคิดรวบยอดของสถานที่ และความสัมพันธ์ของพื้นที่กับมนุษย์ การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ การได้รับการอบรมทักษะการใช้แผนที่ การรู้คุณค่าของธรรมชาติ และวิธีการในการควบคุมธรรมชาติ

ในการสอนวิชาภูมิศาสตร์นั้น ได้มีนักการศึกษาและนักภูมิศาสตร์หลายท่าน ได้กล่าวถึงวิธีการสอนภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้

ทวี ทองสว่าง และดุณี พุ่งสาคร (2520 : 41 - 42) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนภูมิศาสตร์ว่า ควรยึดหลักเกณฑ์ดังนี้

1. สอนจากสถานที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว จากสิ่งที่เป็นรูปธรรม หานามธรรม จากสิ่งที่คุ้นเคยมีประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อน ไปสู่ประสบการณ์ใหม่
2. นำเอาบทเรียนมาสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัวนักเรียนมาสอนก่อน เช่น ทำเลที่ตั้งของโรงเรียน อาณาเขต สถานที่ใกล้เคียง ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศ เศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน การเรียนจากสิ่งที่มีจริง ทำให้น่าเรียนและเห็นจริงเห็นจังได้
3. รู้จักเลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยวุฒิของนักเรียน วิธีใดถือว่า ดีที่สุด เหมาะที่สุด กับเนื้อหานั้น ๆ จะใช้อุปกรณ์อะไรจะเหมาะสมที่สุด
4. จะสอนอย่างไรให้นักเรียนได้มีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักคิดหาเหตุผลมากกว่าการท่องจำ พยายามให้นักเรียนได้เปลี่ยนพฤติกรรม โดยสามารถบอกได้ ปฏิบัติได้ ชี้แนะได้ บ่งหรือบอกได้ว่าเป็นอย่างไร
5. สอนให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะต่าง ๆ เช่น การอภิปราย การสำรวจ การเขียนแผนที่ และแปลความหมายจากแผนที่ สถิติ หัดคิด สังเกตพิจารณาโดยใช้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ของมนุษย์กับธรรมชาติว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร

6. ฝึกให้นักเรียนใช้ความจำ จินตนาการ การตัดสินใจ การวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และแยกเป็นหมวดหมู่ โดยปฏิบัติและแสดงกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น สอนลักษณะ ภูมิประเทศให้ลงชื่อภูเขา แม่น้ำ สอนเรื่องภูมิอากาศ ให้นำสถิติของอุณหภูมิแสดงในรูปของกราฟ

7. การสอนทุกครั้ง ควรจัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับ เรื่องที่สอนมาแสดง ประกอบ มีความชัดเจนง่ายต่อการศึกษา

8. นำเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องมาสัมพันธ์กับ เรื่องที่สอน ใช้วิธีการ ตั้งปัญหาด้วยคำว่า "ทำไม" "ที่ไหน" และ "อย่างไร"

9. อุปกรณ์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติในโรงเรียน หรือท้องถิ่นใกล้เคียง หรือ ทำได้ด้วยราคาไม่แพง เช่น ดิน หิน ลมฟ้าอากาศ ภาพ ภูมิประเทศ แผนที่ ฯลฯ ควรนำมาใช้ ประกอบการสอน

10. การสอนวิชาภูมิศาสตร์ ควรสร้างมโนทัศน์ (Concept) ทางภูมิศาสตร์ให้นักเรียนเข้าใจ และตีความหมายได้ เช่น เส้นศูนย์สูตร เส้นวงกลมใหญ่ ละติจูด ลองจิจูด เกาะ ที่ราบ ที่ราบสูง เนินเขา และภูเขา เป็นต้น

11. ให้อัจฉริยะเปรียบเทียบข้อมูลทางสถิติที่เป็นตัวเลข กับข้อมูลที่ปรับปรุง เป็นแผนผัง แผนที่ และภาพจำลอง

สันต์ ธรรมบำรุง (2523 : 191 - 192) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ การสอนวิชาภูมิศาสตร์ไว้ดังนี้

1. วิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่กว้างขวางมาก ฉะนั้นจึงต้องรู้จักขอบข่าย ของเนื้อหาเข้าใจความคิดรวบยอด เนื้อหาสำคัญให้แจ่มแจ้ง เสียก่อนที่จะสอน จะสอนอะไรให้เด็ก รู้อะไร มีหลักเกณฑ์หัวใจสำคัญอย่างไร

2. การสอนควรเริ่มจากสถานที่ใกล้ตัวนักเรียน และขยายกว้างห่าง ตัวนักเรียนออกไป จากสิ่งที่คุ้นเคย จากประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อน จากธรรมชาติที่แวดล้อมตัว นักเรียนอย่างใกล้ชิด และขยายห่างออกไป

3. เริ่มสอนจากสิ่งที่เป็นรูปธรรม สิ่งที่มีตัวตนไปยังสิ่งที่เป็นนามธรรม ไม่มีตัวตน

4. เลือกวิธีสอนที่เหมาะสมกับวัยวุฒิของนักเรียน วิธีอะไรที่ถือว่าดีที่สุด เหมาะที่สุด กับเนื้อหานั้น ๆ จะใช้อุปกรณ์การสอนอะไรที่เหมาะสมที่สุด
5. จะสอนอย่างไรจะให้นักเรียนเกิดความสนใจ ความเข้าใจ รู้จักนึกคิดด้วยตนเอง มากกว่าที่จะให้เป็นการสั่ง เสริมให้ท่องจำ
6. จะสอนอย่างไรให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่ดี เจตคติที่ถูกต้องที่จะคิดตราอยู่ได้นาน โดยไม่ต้องจำ เช่น การอภิปราย การแปลความจากแผนที่ สถิติ ฯลฯ
7. เราจะใช้วิธีการแบบที่ใช้กับผู้ใหญ่มาใช้กับนักเรียนของเราแค่ไหน มากน้อยอย่างไร ถึงจะได้ผล เช่น การศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด ทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ การอภิปราย การรายงานด้วยปากเปล่าในชั้น ฯลฯ
8. เราจะใช้อุปกรณ์อันใด แบบไหนถึงจะเหมาะสมกับวิธีสอน เนื้อหา และวัยวุฒิของนักเรียนของเราในขณะนั้น หรือแต่ละคนให้ได้ผลตาม เป้าหมาย
9. จัดหาอุปกรณ์ สิ่งที่จะหาได้จากสิ่งแวดล้อมตัวนักเรียนตามธรรมชาติ ในโรงเรียน และท้องถิ่นใกล้เคียง สิ่งของเหล่านี้อาจจัดทำขึ้นเองหรือทำได้ด้วยราคาไม่แพง เช่น ดิน หิน ลมฟ้าอากาศ สภาพภูมิประเทศ ฯลฯ ภูมิศาสตร์ของบ้าน ของโรงเรียน ของชุมชน
10. สอนโดยการ เปรียบเทียบโดยให้สัมพันธ์กัน จากสิ่งที่ใกล้ตัวและ เจนตา จากภูมิศาสตร์ของบ้านของคุณไปยังสถานที่ค้อยห่างตัวออกไป โดยแง่ของความคล้ายคลึง ความแตกต่างกัน โดยใช้ดินแดนประเทศของคุณเป็นศูนย์กลาง
11. ดึงดูดความสนใจของนักเรียนด้วยเหตุการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น ด้วยสิ่ง ที่นักเรียนได้ศึกษากระทำ นึกคิดด้วยตนเองให้มากที่สุด

นอร์แมน เจ เกรฟส์ (Norman J. Graves 1982 : 57) กล่าวถึง การสอนภูมิศาสตร์ว่า วิชาภูมิศาสตร์เป็นวิชาที่สำคัญ สามารถใช้วิธีการสอนได้หลากหลาย ครูจะต้องทำการทดลอง เพื่อหาลักษณะแตกต่างของเทคนิคการสอน เช่น การใช้เกม สถานการณ์ จำลอง และโปรแกรมการเรียน

สำหรับเทคนิคการสอนวิชาภูมิศาสตร์นั้น นอร์แมน เจ เกรฟส์ (Norman J. Graves 1965 : 36 - 39) ได้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การสังเกตทางตรง (Direct Observation) ได้แก่ การทำงานวงรอบโรงเรียน ต้องอาศัยทักษะ เช่น การเขียนแผนที่ กราฟ การร่างรูปแบบ พื้นฐานของการสังเกตทางตรงในการทำงานภาคสนาม มี 3 ชั้น คือ 1) การสังเกตสิ่งต่าง ๆ โดยรอบ 2) การจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นลงบนแผนที่หรือสมุดโน้ต และ 3) การแปลความหมายจากการจดบันทึก

2. การสังเกตทางอ้อม (Indirect Observation) เป็นการใช้วัสดุสารตามคำแนะนำของครู เช่น แผนที่ หนังสือ รูปภาพ ภาพยนตร์ เป็นต้น โดยครูจัดทำให้หรือนักเรียนค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อที่ประกอบบทเรียน นอกจากนี้การใช้การศึกษา ตัวอย่างซึ่งประกอบด้วยภาพถ่าย ข้อมูลสถิติ ข้อมูลจากหนังสือเดินทาง และการฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนมีส่วนช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้เร็วขึ้น

นอกจากนี้ อาร์เธอร์ เค เอลลิส เจฟฟรีย์ ที เฟาท์ และ อัลเลน ดี เกลนน (Arthur K. Ellis, Jeffrey T. Fouts and Allen D. Glenn 1991 : 149) ยังได้กล่าวถึงกลวิธีสอนวิชาภูมิศาสตร์ว่า เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีความสนใจ รูปแบบการเรียนรู้ และความถนัดแตกต่างกัน ครูจึงต้องใช้วิธีสอนหลายวิธี เช่น การบรรยาย การอภิปราย การสาธิต การสืบสอบ บทบาทสมมติ การคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ วิดีทัศน์ โดยการสอนทางตรง ได้แก่ การใช้หนังสือ ภาพยนตร์ การบรรยาย เครื่องบันทึกเสียง ส่วนการสอนทางอ้อม ได้แก่ การสืบสอบ การคิดแบบวิพากษ์วิจารณ์ บทบาทสมมติ การสืบสอบเป็นกลุ่ม และวีดิทัศน์ เป็นต้น

สำหรับสิ่งที่ต้องเน้นในการสอนวิชาภูมิศาสตร์นั้น เอ็ดการ์ บี เวสเลย์ และ สแตนเลย์ พี วรอนสกี (Edgar B. Wesley and Stanley P. Wronski 1973 : 190-191) ได้กล่าวถึงการพัฒนาทักษะการอ่านและการศึกษาในวิชาภูมิศาสตร์ว่าเป็นจุดมุ่งหมายของการเรียนภูมิศาสตร์ ทักษะที่ควรพัฒนาได้แก่

1. ความสามารถในการดึงเอาความคิดหลักออกมา โดยการให้ผู้เรียนรู้จักสรุปย่อแต่ละย่อหน้าให้เหลือใจความสำคัญเพียง 1 - 2 ประโยค

2. ความสามารถในการเขียนโครงเรื่อง ด้วยการจัดหาหัวข้อโครงร่างของบทเรียนหนึ่ง เพิ่มเติมประเด็นสำคัญให้สมบูรณ์ และเขียนรายการประเด็นสำคัญย่อย ๆ ที่ผู้เรียนจะต้องเขียน

3. ความสามารถในการประเมินผลและตีความ โดยการจัดหาเรื่องราวที่จะให้ผู้เรียนได้ประเมินความถูกต้องของเนื้อหาเหล่านั้น โดยการอภิปราย ในชั้นแรกอาจให้ผู้เรียนสรุปความคิดเห็นที่ขัดแย้งที่ปรากฏในข้อความนั้น แล้วให้ผู้เรียนค้นคว้าจากแหล่งความรู้อื่นนำมาประเมินความถูกต้องของแต่ละข้อคิดเห็นและให้เหตุผลประกอบ

4. ความสามารถในการสรุปหลักการ อาจใช้วิธีการเดียวกันกับข้อ 1 แต่ความคิดเห็นที่เป็นประเด็นสำคัญในขั้นสุดท้าย ควรเป็นข้อความที่แสดงความถูกต้องในแง่หลักการมากกว่า

5. ความสามารถในการมองความสัมพันธ์ของรายละเอียดกับประเด็นสำคัญ ความคิดเห็นที่สำคัญที่ได้รับการคัดเลือกจากเนื้อหาวิชาสามารถนำมาสอนได้ และอาจมีข้อความอื่นที่เกี่ยวข้องหรือไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นสำคัญนั้น แล้วให้ผู้เรียนพิจารณาว่า ข้อความเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับ เนื้อหาที่จะอภิปรายในประเด็นสำคัญหรือไม่

6. ความสามารถในการอ่านแผนที่ การอ่านแผนที่เป็นทักษะที่สำคัญของการเรียนภูมิศาสตร์ ทักษะเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นทักษะพื้นฐานที่สอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ทักษะบางอย่างก็มาเริ่มในระดับมัธยมศึกษา

จะเห็นได้ว่า การสอนภูมิศาสตร์นั้น จะต้องเน้นในเรื่องของทักษะต่าง ๆ การนำเอาบทเรียนมาสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวผู้เรียนมาสอน การใช้วิธีสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน การใช้อุปกรณ์การสอนที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น การดึงดูดความสนใจของผู้เรียนด้วยปัญหาและเหตุการณ์ปัจจุบัน อันจะช่วยฝึกทักษะด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้

วิธีสอนที่ให้นักเรียนมีหลายวิธี แต่ละวิธีมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน ไม่มีวิธีสอนที่ดีที่สุดที่จะนำมาสอนได้เหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาวิชาในทุก ๆ บทเรียน จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องใช้ดุลยพินิจและวิจารณญาณของตนเองในการตัดสินใจว่าจะเลือกใช้วิธีใดจึงจะเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์พฤติกรรมการสอน

ได้มีนักการศึกษาหลายท่านกล่าวถึง จุดมุ่งหมายในการศึกษาและวิเคราะห์ พฤติกรรมการสอนของครูไว้ดังนี้

อุไรวรรณ จุฬาทศ และคณะ (2514 : บทนำ) และริชาร์ด แอล โอเบอร์ และคณะ (Richard L. Ober and Others 1971 : 2 - 3) กล่าวถึงการศึกษา และ วิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูว่ามีจุดมุ่งหมายเพื่อ

1. ปรับปรุงการเรียนการสอน
2. ปรับปรุงหลักสูตร
3. วางแผนการเรียนการสอน ดำเนินการเรียนการสอน และการวัดผล ส่วน เนด เอ แฟลนเดอร์ส (Ned A. Flanders 1970 : 5 - 7)

ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายสำคัญในการศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมในห้องเรียนดังนี้

1. เพื่อให้ครูพัฒนาพฤติกรรมและสามารถควบคุมพฤติกรรมการสอนของตนเองได้
2. เพื่อค้นคว้าหาความสัมพันธ์ระหว่างปฏิกริยาร่วมที่เกิดขึ้นในห้องเรียน กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
3. เพื่อให้นักเรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่กำหนด
4. เพื่อมุ่งศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมที่สังเกตได้

ในการศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูนั้น สรุปได้ว่า มีจุดมุ่งหมาย เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อวางแผนการเรียนการสอน และเพื่อการวัดผล และประเมิน ผลการสอน

วิธีการในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู สุจินต์ วิศวธีรานนท์ (2526 : 33 - 36) ได้กล่าวไว้มี 3 วิธีด้วยกัน คือ

1. การประเมินพฤติกรรมการสอนโดยผู้เรียน วิธีนี้ผู้เรียนจะแสดงความคิดเห็นของเขาต่อการสอนของครู อาจกระทำได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับความเห็นต่อการสอนของครู ถ้าผู้เรียนมีความสนใจในบทเรียน มีความกระตือรือร้นที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นอย่างดี ก็อาจประเมินได้ว่าการสอนของครูเป็นที่พึงพอใจของนักเรียน แต่ถ้าผู้เรียนไม่แสดงความสนใจในบทเรียน เฉยเมย หรือแสดงความเป็นปรีchyต่อครู ย่อมแสดงว่า ผู้เรียนเกิดความไม่พึงพอใจต่อการสอนของครู

2. การประเมินพฤติกรรมการสอนโดยเพื่อนครูหรือบุคคลอื่น เป็นวิธีการที่เพื่อนครูหรือบุคคลอื่น เช่น หัวหน้าหมวดวิชา อาจารย์ใหญ่ ศึกษานิเทศก์ เป็นต้น เป็นผู้ประเมินการสอนของครู โดยการสังเกตการสอนในชั้นเรียนเป็นครั้งคราวอย่างมีแบบแผน ซึ่งส่วนใหญ่จะมีจุดมุ่งหมายที่เฉพาะเจาะจงลงไปว่า จะประเมินเทคนิคและทักษะการสอนเฉพาะอย่าง การประเมินพฤติกรรมการสอนโดยอาศัยการสังเกตของเพื่อนครูหรือบุคคลอื่นนั้น ผู้ที่ทำการประเมินควรจะต้องเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสอนมากพอควร มีความรู้และความเข้าใจในหลักการการสอนที่ดี มีความสามารถประยุกต์ใช้วิธีการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและผู้เรียน เพื่อจะได้สามารถประเมินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินพฤติกรรมการสอนโดยตัวครูเอง โดยการบันทึกภาพ หรือบันทึกพฤติกรรมของครูในการสอนในชั้นเรียนด้วยเครื่องบันทึกภาพหรือเครื่องบันทึกเสียง เมื่อการสอนสิ้นสุดลง จึงทำการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข นอกจากวิธีนี้แล้ว ครูอาจประเมินการสอนของตนเองจากแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) หลังการสอนว่า ได้ทำการสอนไปอย่างไรบ้าง การสอนครั้งนั้นดีหรือไม่ดี เพราะเหตุใด

ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูนั้น สุจินต์ วิสวธีรานนท์ (2526 : 39-42) ได้กล่าวถึง เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูดังนี้

1. เครื่องมือประเมินโดยอาศัยเทคโนโลยี ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพ เครื่องบันทึกเสียง ภาพยนตร์ ฯลฯ เครื่องมือเหล่านี้ใช้บันทึกเหตุการณ์พฤติกรรม และเสียงในชั้นเรียน เพื่อให้ในการประเมินการสอนได้ นับว่าเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ครูสามารถสังเกตพฤติกรรมของตนได้โดยตรง แต่เครื่องมือเหล่านี้มีราคาแพงและต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง

2. เครื่องมือประเมินที่เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นตัวเอง เครื่องมือประเภทนี้ ผู้ประเมินจะสร้างแบบประเมินตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน และสร้างให้เหมาะสมกับผู้ทำการประเมินตลอดจนการนำไปใช้

แบบประเมินพฤติกรรมการสอนของครู ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) แบบตรวจสอบรายการ (Check Lists) แบบประเมินค่า (Rating Scales) แบบทดสอบ (Tests) สเกลซีเมนติคดิฟเฟอเรนเชียล (Semantic Differential Scales)

3. เครื่องมือประเมินที่เป็นแบบวัดมาตรฐาน เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นอย่างมีแผน รูปแบบของแบบวัดมาตรฐานมีหลายรูปแบบตามลักษณะของแบบประเมิน อาจเป็นสเกลแบบสอบถาม หรือแบบประมาณค่า ขึ้นอยู่กับผู้สร้างแบบวัดจะเลือกใช้ให้เหมาะสม

4. เครื่องมือประกอบการสังเกตอย่างมีระบบ มักจะใช้แบบฟอร์มที่มีรายการที่ต้องสังเกตปรากฏอยู่ แล้วทำการสังเกตพฤติกรรมที่ปรากฏในช่วงเวลาที่กำหนด พร้อมกับบันทึกความถี่ของพฤติกรรมที่ปรากฏ ผู้ทำการสังเกตควรได้รับการฝึกหัดอย่างดี

5. เครื่องมือประกอบการสัมภาษณ์ ครูอาจสัมภาษณ์นักเรียน หรือ เพื่อนครู เกี่ยวกับการสอนของตน เพื่อประเมินผลการสอน การสัมภาษณ์อาจทำได้ ทั้งอย่างเป็นทางการ และอย่างไม่เป็นทางการ เครื่องมือที่เป็นแบบฟอร์มเพื่อบันทึกการสัมภาษณ์ที่มีคำถามที่เตรียมไว้ และเว้นที่ให้กรอกใจความสำคัญของคำตอบ เมื่อเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์แล้ว

จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูนั้น สามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น ผู้สอนประเมินตนเอง ให้เพื่อนครูหรือบุคคลอื่นประเมิน รวมไปถึงการให้นักเรียนเป็นผู้ประเมินการสอนของครู ในการประเมินพฤติกรรมการสอนของครู มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครูหลายชนิด เช่น การบันทึกภาพ การบันทึกด้วยเทปแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู คือ แบบสอบถามพฤติกรรมการสอนโดยให้นักศึกษาเป็นผู้ตอบ โดยเน้นพฤติกรรมการสอน 2 ลักษณะ คือ พฤติกรรมการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง กับพฤติกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า แบ่งเป็น 4 ระดับ คือ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติน้อย และปฏิบัติน้อยที่สุด หรือไม่เคยปฏิบัติเลย การให้คะแนนสำหรับพฤติกรรมการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางให้คะแนน 1, 2, 3 และ 4 พฤติกรรมการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้คะแนน 4, 3, 2 และ 1

วรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีนักการศึกษาหลายท่านทั้งไทยและต่างประเทศ ให้คำจำกัดความของคำว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Achievement) ไว้ดังนี้

จรินทร์ ธาณิรัตน์ (2518 : 6) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ว่า หมายถึง ความสำเร็จที่ได้รับจากความรู้ ความสามารถหรือทักษะ หรือหมายถึง ผลงาน การเรียนการสอน หรือผลงานที่เด็กได้จากการประกอบกิจกรรมส่วนนั้น ๆ ก็ได้

ไพศาล หวังพานิช (2526 : 89) กล่าวถึง ผลสัมฤทธิ์ หรือ ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอัน เกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกฝนอบรม หรือจาก การสอน

อุทุมพร จามรมาน (2532 : 73) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หมายถึง ความสำเร็จของสิ่งที่ได้รับการอบรมหรือสอนหรือหมายถึง การ บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการอบรมหรือการเรียนการสอน

จาก Dictionary of Education ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973 : 7) เป็นบรรณาธิการได้ให้คำจำกัดความของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่า หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกซึ่งความรู้และทักษะที่ได้เรียนไป

โจเนท ที สเปนซ์ (Jonet T. Spence 1983 : 9) อธิบายว่า ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียน หมายถึง ความสำเร็จจากพฤติกรรมในการทำงานของบุคคล โดยพิจารณาจาก หลักเกณฑ์ที่วางไว้ หรือจากความฉลาดของบุคคลนั้น

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนในการแสดงออกซึ่งความรู้ ทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับการสั่งสอน อบรมว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนเพียงใด

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ได้มีผู้ศึกษา เรื่ององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไว้ดังนี้

เฮอ์เบิร์ต เจ. เคลาสแมร์ (Herbert J. Klausmier 1975 : 28-29) กล่าวถึง องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกี่ยวข้องกับการที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียนนั้น ประกอบด้วย คุณลักษณะของผู้เรียน คุณลักษณะของผู้สอน พฤติกรรมระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน คุณลักษณะของกลุ่ม สภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก และแรงผลักดันภายนอก และสรุปว่า คุณลักษณะของผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอธิบายถึงประสิทธิผลทางการเรียน

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom 1976 : 30) ได้กล่าวถึง ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนว่ามี 3 ตัวแปร คือ

1. ตัวแปรด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ของผู้เรียน ซึ่งหมายถึง ความสามารถของผู้เรียนทางสติปัญญา ประกอบด้วย ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า
2. ตัวแปรด้านจิตพิสัย (Affective Domain) หมายถึง สภาพการณ์หรือแรงจูงใจที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ใหม่ ได้แก่ ความสนใจและเจตคติที่มีต่อเนื้อหาวิชาที่เรียน โรงเรียน ฯลฯ
3. ตัวแปรด้านคุณภาพการสอนของครู (Quality of Instruction) ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน การเสริมแรงจากครู การแก้ไขข้อผิดพลาดและรู้ผลว่าตนเองจะถูกต้องหรือไม่

สุพล วังสินธ์ (2534 : 10) กล่าวถึง บรรยากาศชั้นเรียนว่า มีอิทธิพลที่จะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกัน จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความสุขและมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกลุ่ม ทำงานปราศจากความวิตกกังวล

จากข้อความข้างต้น พอสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ประกอบด้วย ลักษณะของผู้เรียน เช่น ความสามารถทางสติปัญญา ความสนใจ เจตคติ ฯลฯ ลักษณะของผู้สอน เช่น พฤติกรรมการสอน การให้คำแนะนำ การเสริมแรง จากครู ฯลฯ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน และบรรยากาศในชั้นเรียน สภาพแวดล้อม ในโรงเรียนต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั้งสิ้น

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพนั้น การวัดผลนับว่าเป็น กระบวนการที่สำคัญ ดังที่ สุชา จันทน์เอม และสุรางค์ จันทน์เอม (2521 : 82 - 83) กล่าวว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นสิ่งจำเป็นในการศึกษา ครูผู้สอนจะต้องมีการ ประเมินผลดูว่า การเรียนของนักเรียนและการสอนของครูนั้นได้ผลแค่ไหน มีอะไรขาดตกบกพร่อง เพื่อจะได้หาทางแก้ไขต่อไป

การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ที่ โอลาคุนเด โอคุนโรติฟา (P. Olatunde Okunrotifa 1981 : 114) และ เตือนใจ เกตุษา (2526 : 85-86) กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน เป็นการประเมินผลเพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนของนักเรียน โดยทำ 2 ระยะ คือ

1.1 การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้พื้นฐานและทักษะเบื้องต้นของนักเรียน ซึ่งสามารถทำได้โดยประเมินจากผลการเรียน เดิม หรือนำข้อสอบที่ครูสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์สิ่งที่จะเรียนและเนื้อหาพื้นฐานที่จำเป็น ซึ่งนักเรียนจะต้องรู้ก่อนเรียน มาสอบในสัปดาห์แรกของภาคเรียน แล้วนำมาวิเคราะห์ว่านักเรียนเก่ง-อ่อนเรื่องใด

1.2 การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบและพัฒนาสมรรถภาพของนักเรียนว่า มีความรู้ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละจุดประสงค์หรือไม่ เมื่อครูสอนไปจุดประสงค์หนึ่งก็จะทำการประเมินผลครั้งหนึ่ง ครูจะต้องบันทึกผลการประเมินแต่ละครั้งไว้ เมื่อสิ้นภาคเรียนก็จะรู้ว่านักเรียนมีความรู้ผ่านมากี่จุดประสงค์ คิดเป็นร้อยละเท่าไร ถ้านักเรียนคนใดไม่สามารถผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ครูจะต้องทำการสอนซ่อมเสริม

2. เพื่อปรับปรุงการสอนของครู ผลที่ได้จากการสอบจะเป็น เครื่องชี้ว่า การสอนของครูเป็นอย่างไร ควรปรับปรุงหรือวางแผนการสอนอย่างไร จึงจะทำให้การสอน มีประสิทธิภาพ โดยการตรวจดูว่า เนื้อหาข้อสอบตอนใดที่นักเรียนส่วนใหญ่ทำไม่ได้ แสดงว่า นักเรียนอาจไม่เข้าใจบทเรียนนั้น หรือดูผลคะแนน เฉลี่ยของกลุ่มอยู่ในระดับใด เพื่อครูจะได้ปรับปรุง ข้อบกพร่องได้ถูกต้อง

3. เพื่อตัดสินผลการเรียน โดยนำผลที่ได้ไปใช้ตัดสินความสามารถของ นักเรียนว่า หลังจากการเรียนวิชาสังคมศึกษาจบไปแล้ว นักเรียนมีความรู้ความสามารถในระดับใด มีความรู้ผ่าน เกณฑ์ที่กำหนดไว้หรือไม่ สอบได้หรือตก โดยนำเอาคะแนนที่ได้จากการประเมินผล ระหว่างภาคเรียนกับคะแนนที่ได้จากการประเมินผลปลายภาคเรียนไปรวมกันตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้ แล้วจึงตัดสินให้ระดับผลการเรียนตาม เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้

4. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน ผลที่ได้จากการวัดพฤติกรรมด้าน เจตคติ ในวิชาสังคมศึกษาจะบ่งบอกให้ครูทราบว่า นักเรียนคนใดมีพฤติกรรมทางสังคมอย่างไร เป็นที่ยอมรับของสังคมหรือไม่ เมื่อตรวจสอบพบว่า นักเรียนคนใดมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ครูจะต้องทำการช่วยเหลือ เช่น ครูอาจจะทำได้โดยการตักเตือนหรือชี้แนะ ให้นักเรียนทราบด้วย ตนเองว่านักเรียนควรจะปฏิบัติตนอย่างไร จึงจะเหมาะสมและถูกต้องตามมาตรฐานของสังคม นอกจากนี้ครูอาจจะเชิญผู้ปกครองของนักเรียนที่มีปัญหามาปรึกษา เพื่อหาทางช่วยเหลือให้นักเรียน ได้พัฒนาพฤติกรรมของเขาให้ดีขึ้น

ลาวัณย์ วิทยาอุทิศกุล (ม.ป.ป. : 202) ได้กล่าวถึงการวัดผลการเรียนการสอน วิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. ทดสอบก่อน เรียนอย่างเป็นแบบแผน หรือไม่เป็นแบบแผน เพื่อดูพื้นฐาน การเรียนรู้เดิมที่เรียนมาก่อน

1.1 วัดความสามารถในการใช้ภาษาอัน เป็นความสำคัญเบื้องต้นของทักษะ ที่เป็น เครื่องมือสื่อสาร และแสวงหาความรู้ข้อมูลในการเรียนสังคมศึกษา โดยกำหนดเรื่องให้อ่าน และให้อธิบายความหมายของศัพท์เพื่อจะได้อ่าน

1.1.1 เด็กอ่านหนังสือออกหรือไม่

1.1.2 นิยามความหมายของศัพท์ได้หรือไม่

1.1.3 สรุปมวลความรู้เป็นความคิดรวบยอดได้หรือไม่

1.1.4 เมื่อสมมติเหตุการณ์ขึ้นนักเรียนสามารถใช้เหตุผลที่ตัดสินใจได้ว่า เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับ เหตุการณ์นั้น แสดงความสามารถในการอ่านเชิงวิพากษ์ของนักเรียน

1.2 วัดพื้นฐานทักษะอันจำเป็นและสำคัญต่อการเรียนรู้ การปฏิบัติ เพื่อดำรงชีวิตในฐานะสมาชิกของสังคมและพลเมืองดี

1.3 วัดพื้นฐานในลักษณะ เฉพาะตัวเกี่ยวกับ ความสนใจ ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยม เพื่อจุดเริ่มต้น สำหรับการวางแผนการสอนของครู และการตรวจสอบพัฒนาการด้านนี้ต่อ ๆ ไป

2. ทดสอบระหว่างเรียนและหลังเรียน วัดพัฒนาการด้านพุทธิพิสัย เพื่อให้รู้สัมฤทธิ์ผลของ

2.1 การเรียนเป็นความรู้ขั้นสูงในระดับมโนทัศน์ ข้อสรุปทั่วไปหรือหลักการที่นักเรียนสามารถจะนำไปเป็นพื้นฐานหรือเครื่องมือในการเรียนรู้ต่อ ๆ ไปได้

2.2 วัดพัฒนาการด้านทักษะพิสัยที่สำคัญในวิชาสังคมศึกษา อันได้แก่ ทักษะการเรียน ทักษะทางปัญญาหรือการแสวงหาความรู้และการใช้เหตุผล ทักษะการทำงานและดำรงชีวิตร่วมกับกลุ่มหรือผู้อื่น ทักษะการปฏิบัติในฐานะสมาชิกของสังคมและพลเมืองดี

2.3 วัดพัฒนาการทางจิตพิสัยในเรื่องเจตคติ และค่านิยมทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งที่เกี่ยวข้องอันเป็นพื้นฐานของการประพฤติปฏิบัติในสังคม

3. นำผลการวัดด้านต่าง ๆ มาประมวลเพื่อประเมินพัฒนาการของนักเรียนไปใช้เพื่อวางแผน ปรับปรุงแผน ให้นักเรียนได้รู้ความก้าวหน้าของตน หรือช่วยเหลือนักเรียนแก้ปัญหาข้อบกพร่องตามจุดประสงค์ต่อไปอย่างสม่ำเสมอ

สรุปได้ว่า วัดอุปประสงค์ของการวัดและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา มีดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียน โดยมีการประเมินผลก่อนเรียน เพื่อดูพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียน และการประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อตรวจสอบความรู้ความสามารถของนักเรียน

2. เพื่อปรับปรุงการสอนของครู ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. เพื่อตัดสินผลการเรียน โดยมีการประเมินผลหลังเรียน เพื่อดูผลสัมฤทธิ์
ของนักเรียน

4. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน ช่วยเหลือแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ
ให้มีพฤติกรรมเป็นที่ยอมรับของสังคม

สำหรับสิ่งที่จะประเมินในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เบเนจามิน เอส บลูม
และคณะ (Benjamin S. Bloom and Others 1971 : 471-485) กล่าวว่า พฤติกรรมใน
วิชาสังคมศึกษาที่จะต้องวัดมี 3 ด้าน คือ ด้านความรู้และความเข้าใจ (Knowledge and
Comprehension) ด้านทักษะ (Skills) และด้านเจตคติและค่านิยม (Attitudes and
Values) แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านความรู้และความเข้าใจ (Knowledge and Comprehension) ได้แก่
ข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด การสรุปหลักการ การค้นหาโครงสร้างและรูปแบบ

2. ด้านทักษะ (Skills) ได้แก่ การใช้แหล่งความรู้ การแปลความหมายจาก
วัสดุกราฟฟิกและสัญลักษณ์ การสรุปประเด็นสำคัญและการตั้งสมมติฐาน การประเมินผลหลักฐานและ
การสรุปผล การประเมินผลการใช้เหตุผลสนับสนุนสมมติฐาน การดำเนินการแบบมีแบบแผน
การดำเนินการแบบไม่มีแบบแผน

3. ด้านเจตคติและค่านิยม (Attitudes and Values) ได้แก่ การใช้วิธีการทาง
วิทยาศาสตร์ ในการประเมินพฤติกรรมของมนุษย์ การช่วยเหลือผู้อื่น ความตระหนักและความสนใจ
การแสดงความรักดีชอบ การทำงานร่วมกับผู้อื่น การประเมินผลค่านิยม

สิริวรรณ ศรีพหล (2526 : 181) กล่าวถึง สิ่งที่จะต้องประเมินในวิชาสังคมศึกษา
มีดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ มโนคติที่ได้รับ และหลักการที่สรุปได้
2. ทักษะ ค่านิยม ความรู้ และความเชื่อ
3. ทักษะด้านวิชาการและทักษะทางด้านสังคม
4. วิธีการสอน
5. ความสนใจ ความถนัด และความสามารถของผู้เรียน
6. การใช้สื่อการสอนและแหล่งวิทยาการ

7. บุคลิกภาพและความสามารถในการสอน
8. บรรยากาศในห้องเรียน
9. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า สิ่งที่จะประ เหม็นในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษานั้น มีทั้งส่วน ที่เป็นความรู้ความเข้าใจ ทักษะ ทักษะ วิธีสอน ความสนใจ การใช้สื่อ บรรยากาศในห้องเรียน รวมไปถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน อันจะ เป็นส่วนช่วยให้การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ดำเนินไปอย่างราบรื่น ทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงขึ้น

เดือนใจ เกตุษา (2526 : 93 - 99) อธิบายถึงเครื่องมือที่ใช้ในการ วัดผลวิชาสังคมศึกษารูปได้ว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลวิชาสังคมศึกษามีหลายชนิด แต่ที่เป็น ประโยชน์โดยตรงและครูสามารถสร้างขึ้นมาใช้ได้เองในโรงเรียนแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่นิยมใช้กันมากที่สุด ได้แก่ แบบทดสอบ มี 2 ชนิด คือ

1.1 แบบทดสอบปรนัย เป็นแบบทดสอบที่ผู้ตอบไม่มีอิสระในการ เขียนตอบ ทั้งนี้เนื่องจากข้อสอบจะกำหนดคำตอบมาให้เลือก ข้อสอบปรนัยมักจะมีรูปแบบของ คำถามดังนี้

- ให้เลือกตอบทางใดทางหนึ่ง เช่น ถูก - ผิด จริง - ไม่จริง ใช่ - ไม่ใช่
- ให้เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดมาตอบ
- ให้จับคู่คำตอบกับคำถามที่มีความสัมพันธ์กัน
- ให้เติมคำหรือข้อความในช่องว่างให้ได้ความสมบูรณ์

1.2 แบบทดสอบอัตนัย เป็นแบบทดสอบที่ผู้ตอบมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี คำถามอาจจะมีเพียง 5 ข้อ แต่ผู้ตอบอาจจะต้องบรรยายตอบข้อละประมาณ 1 - 2 หน้ากระดาษ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวคำถามว่าถามกว้างหรือแคบเพียงใด แบบทดสอบอัตนัย ควรใช้ในวิชาสังคมศึกษา เมื่อครูต้องการจะวัดความสามารถของนักเรียนด้านความเข้าใจ การนำไปใช้ ความคิดสร้างสรรค์ หรือค่านิยม เกี่ยวกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

2. แบบวัดพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียน

แบบวัดพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนที่สำคัญ ๆ ได้แก่

2.1 แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับให้วัดเจตคติ ความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษา แบบสอบถามมีลักษณะของคำถาม 3 อย่าง คือ

ก. แบบจำกัดคำตอบ จะกำหนดคำตอบมาให้ผู้ตอบเลือกตอบ หรืออาจตั้งคำถาม เป็นแบบมาตราวัดของลิเคิร์ทก็ได้

ข. แบบไม่จำกัดคำตอบ ให้ผู้ตอบสามารถเขียนตอบได้โดยอิสระ โดยเขียนเติมลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้

ค. แบบผสม เป็นแบบสอบถามที่รวมทั้งแบบที่ 1 และ แบบที่ 2 ไปด้วยกัน

2.2 การสังเกต เป็นวิธีการเฝ้าติดตามดูพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งในด้านความรู้ ความจำ ทักษะ และเจตคติ ในการสังเกตนั้นครูจะต้องใช้ควบคู่ไปกับเครื่องมือวัดชนิดอื่น ๆ เช่น แบบสำรวจรายการ และมาตราจัดอันดับคุณภาพ การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนครูควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่จะสังเกต
2. จัดเตรียม เอกสารและ เครื่องมือสำหรับการบันทึก

สิ่งที่สังเกตเห็น

3. ต้องสังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมาย และจำกัดการดูและฟัง เฉพาะ เรื่องใด เรื่องหนึ่ง เท่านั้น
4. พยายามจดบันทึกพฤติกรรม เฉพาะอย่างให้เป็นอิสระจากกัน
5. การสังเกตต้องทำด้วยความระมัดระวัง ผู้สังเกตควรตรวจสอบตนเองว่าตนมีความพร้อมที่จะสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนหรือไม่
6. ผู้สังเกตต้องพยายามขจัดอคติส่วนตัวออกไป เช่น ความยากจน

การสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนนั้น ทำได้ 2 รูปแบบคือ การสังเกต โดยผู้สังเกตมีส่วนร่วมในกิจกรรม กับ การสังเกตโดยที่ผู้สังเกตไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม แต่ผู้สังเกตจะอยู่ในห้องที่จัดไว้ให้สังเกตโดยเฉพาะ

3. แบบสำรวจรายการ เป็นเครื่องมือที่ใช้ควบคู่ไปกับการสังเกต เหมาะสำหรับใช้ตรวจสอบพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนเพื่อดูว่าหลังจากที่ครูสอนเสร็จไปแล้ว นักเรียนมีรายการพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดตามจุดประสงค์ของการสอนวิชาสังคมศึกษาหรือไม่ พฤติกรรมใดที่นักเรียนบรรลุถึงจุดประสงค์แล้ว และพฤติกรรมใดนักเรียนยังไม่บรรลุถึงจุดประสงค์ของการสอน

4. มาตรฐานจัดอันดับคุณภาพ เป็นเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของสิ่งที่ต้องการวัดที่ไม่อาจให้คะแนนออกมาอย่างชัดเจน ครูอาจใช้มาตรฐานจัดอันดับคุณภาพควบคู่ไปกับการสังเกตประเมินดูว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่ต้องการจะวัดอยู่ในระดับใด ดีมาก หรือ ดี หรือ พอใช้ หรือยังใช้ไม่ได้

5. ระเบียบสะสม เป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกแบบหนึ่งในการวัดพฤติกรรม ทางสังคมของนักเรียน ใช้สำหรับบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนทางด้าน อารมณ์ การปรับตัว และพฤติกรรมอื่น ๆ ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเรียนอยู่ในโรงเรียนนี้จนถึงปัจจุบัน มีประโยชน์ต่อการแนะแนวมาก

6. สังคมมิติ เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดความสัมพันธ์ทางสังคมของนักเรียน เครื่องมือชนิดนี้มีประโยชน์มากสำหรับครูจะได้ใช้ประกอบในการบริหารห้องเรียน ใช้ในการจัดกลุ่มนักเรียนในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือสามารถช่วยให้ครูจัดที่นั่งให้เหมาะสม และตรงกับความต้องการของนักเรียน หรืออาจจะใช้ในการตั้งหัวหน้าห้องก็ได้ ฯลฯ

นอกจากนี้ ลีวีรธรรม ศรีพหล (2526 : 182) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการวัดหรือเครื่องมือในการวัดและประเมินผลในวิชาสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. การสังเกต ผู้สอนอาจใช้ได้ระหว่างการเรียนการสอน โดยสังเกตพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออกทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ เจตคติ และทักษะของผู้เรียน
2. การใช้แบบทดสอบ ภายหลังจากที่ผู้เรียนเรียนจบบทเรียนแล้ว ผู้สอนอาจใช้แบบทดสอบทดสอบผู้เรียน เพื่อดูสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของผู้เรียนได้
3. การใช้แบบสอบถาม ครูสังคมศึกษาอาจใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือวัดว่าผู้เรียนมีค่านิยม ความรู้ลึก หรือทัศนคติต่อเรื่องที่เรียนไปแล้วอย่างไรบ้าง
4. การถาม - ตอบ อาจถามระหว่างเรียนการสอนหรือถามหลังจากเรียนบทเรียนจบแล้ว คำถามที่ใช่ถามอาจเกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระของบทเรียนที่เรียนไป หรืออาจเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องที่เรียน ทั้งนี้เพื่อพัฒนาการทั้งด้านความรู้และด้านเจตคติของผู้เรียนจากคำตอบที่ได้รับ
5. การใช้แบบสำรวจ ในการตรวจสอบพฤติกรรมผู้เรียนว่า มีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติ หรือทักษะอย่างไรบ้าง เมื่อเรียนบทเรียนนั้น ๆ จบแล้ว โดยครูสังคมศึกษาทำเครื่องหมายลงบนรายการที่ระบุไว้ในแบบสำรวจ
6. การอภิปรายหรือการประชุมกลุ่ม อาจใช้วิธีการอภิปรายโดยครูเข้าไปมีส่วนร่วมหรือเป็นสมาชิกของกลุ่มอภิปรายด้วยผู้หนึ่ง จากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวนี้ จะทำให้ครูสามารถสำรวจพฤติกรรมของผู้เรียนในกลุ่มว่ามีลักษณะ เช่นใด
7. จากการพิจารณาผลงาน การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา อาจมีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนรับไปปฏิบัติ เช่น การทำโครงการ การทำรายงาน เป็นต้น ครูอาจนำผลงานของผู้เรียนทั้งในรูปของการทำร่วมกันเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล มาพิจารณาความก้าวหน้าของผู้เรียนได้
8. การสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาเน้นในเรื่องพฤติกรรมด้านเจตคติมาก การพิจารณาความก้าวหน้าของผู้เรียน อาจทำได้ไม่ตื้นักจากการประเมินภายในชั้นเรียน เพราะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ครูอาจใช้วิธีการสนทนากับผู้เรียนในเวลาอื่น ๆ นอกชั้นเรียน หรืออาจสนทนากับผู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน เช่น ผู้ปกครอง ครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ ครูแนะแนว และเพื่อน ๆ ของผู้เรียน ฯลฯ เพื่อสอบถามว่า พฤติกรรมของผู้เรียนนั้น ๆ มีลักษณะเช่นใด

สิ่งที่จะประเมินในการเรียนการสอนวิชาภูมิศาสตร์นั้น คล้ายคลึงกับวิชาอื่น ๆ ในวิชาสังคมศึกษา คือ การวัดในด้านความรู้และความเข้าใจ ด้านทักษะ และด้านเจตคติ และค่านิยม อาร์เธอร์ เค. เอลลิส และคณะ (Arthur K. Ellis and Others 1991 : 198) กล่าวว่า สิ่งที่สำคัญในการสอนวิชาภูมิศาสตร์ก็คือ ทักษะ โดยเฉพาะทางภูมิศาสตร์ (Geographic Skills) การวัดทักษะทางภูมิศาสตร์ เช่น การทำแผนที่ การอ่านและแปลความหมาย จากแผนที่ ลูกโลก กราฟ ตาราง และแผนภูมิ การใช้เทคนิคทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล นอกจากนี้ยังมีทักษะการคิดอย่างวิพากษ์ การพัฒนาความสามารถในการคิด เช่น การคิดเพื่อหาความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ การคิดอย่างวิพากษ์ และการคิดสร้างสรรค์ (Edwin Fenton 1966 : 414)

ในการเลือกใช้วิธีการในการประเมินผลวิชาภูมิศาสตร์นั้นขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่ต้องการจะประเมิน เครื่องมือที่ใช้จะต้องมีความแม่นยำ เทียงตรง ซึ่ง นอร์แมน เจ. เกรฟส์ (Norman J. Graves 1965 : 75, 1980 : 199) ได้กล่าวถึง เครื่องมือหรือวิธีการที่นำมาใช้ในการประเมินผลวิชาภูมิศาสตร์ ได้แก่ การใช้คำถามสั้น ๆ การทดสอบจากลูกโลก แผนที่ กราฟ แบบทดสอบทั้งชนิดปรนัยและอัตนัย แบบสอบถาม การสังเกต การสัมภาษณ์ การทำรายงาน และการอภิปราย เป็นต้น

นอกจากนี้ ทวี ทองสว่าง และ ครุฑ พึ่งสาคร (2520 : 53 - 54) ยังได้อธิบายรายละเอียดถึงวิธีการวัดผลวิชาภูมิศาสตร์ไว้มีดังนี้

1. การสังเกต (Observation) สังเกตความรับผิดชอบ ความร่วมมือ ความเสียสละ ความมีระเบียบวินัย ฯลฯ การสังเกตที่ดีต้องไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว ผู้สังเกตต้องมีความรู้ดีพอ ใช้เครื่องมือช่วยบันทึก สังเกตอย่างมีจุดมุ่งหมาย ตัดอคติส่วนตัวออก สังเกตและบันทึกเฉพาะเรื่อง มีการวางแผนเตรียมตัวไว้รอบคอบ

2. การสัมภาษณ์ (Interview) การพูดคุยกับนักเรียนเป็นรายบุคคล ทำให้ได้ข้อมูลละเอียดลึกซึ้งดี แต่เสียเวลาและเงินมาก คำถามที่ดีควรวางแผนไว้ก่อน คำถามเจาะจงตรงจุดประสงค์ ตอบได้ทันทีไม่ต้องคิดนาน ไม่แนะคำตอบหรือถามนำ

3. การสอบถาม (Questionnaire) มี 3 แบบ คือ แบบปิด โดยกำหนดคำตอบให้แบบเปิดโดยให้ตอบเสรี และแบบผสม เป็นการกำหนดคำตอบ แต่ตอนท้ายระบุว่า "อื่น ๆ (ระบุ)" แบบสอบถามที่ดี ควรถามลึก ๆ ใช้ภาษาง่าย ๆ ไม่เน้นคำตอบ เป็นเรื่องน่าสนใจและตีใจตอบ

4. การอภิปราย (Discussion) ให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น การพูดความเป็นผู้มีใจกว้าง การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น มารยาทในการพูด เป็นวิธีการที่ครูจะสามารถสำรวจพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนได้

5. วิธีทางสังคมมิติ (Sociogram) คือ การใช้แบบสอบถาม ถามนักเรียนว่ามีเพื่อนรักในห้องเรียนหรือไม่ ให้บอกมาตามลำดับก่อนหลัง แล้วเอาคำตอบที่ได้มาเขียนแผนภูมิ จะทำให้ทราบว่า เด็กคนไหนมีเพื่อนรักมาก คนไหนขาดเพื่อนหรือมีเพื่อนน้อย จะได้ศึกษาหาสาเหตุ และแก้ไขในการสอนต่อไป

6. การใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนวัดผลตนเอง เช่นเดียวกับกับวิธีการใช้แบบสอบถาม ครูต้องจัดทำมาตราส่วนประมาณค่าขึ้น วิธีนี้จะช่วยให้ครูได้ทราบถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความเสียสละ เป็นต้น

7. การบันทึกพฤติกรรมของเด็ก (Anecdotal Record) คือ การบันทึกการกระทำของเด็กที่น่าสนใจทั้งในทางดีและในทางบกพร่อง ทั้งในการอยู่ร่วมกันและการเรียน มีประโยชน์ในการให้คะแนนพัฒนาการ

8. การสอนปากเปล่า โดยใช้วิธีซักถามปากเปล่า ทำให้ประหยัดเวลา ขณะทำการสอนก็ซักถามปัญหาไปตามเรื่องที่สอนด้วย

จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ในการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษา โดยเฉพาะวิชาภูมิศาสตร์นั้น เน้นการวัดทักษะในด้านต่าง ๆ มีเครื่องมือวัดผลหลายประเภท ครูผู้สอนจะต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและวัยของผู้เรียน ในการทำวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ ข้อคำถามครอบคลุมเนื้อหาและพฤติกรรมด้านต่าง ๆ เช่น ความรู้ ความเข้าใจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการนำไปใช้ เป็นต้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ เจตคติและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานวิจัยในประเทศ

รัชฎาภรณ์ กรุณายาวงศ์ (2525 : 67 - 68) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยวิธีสอนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสมกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ภูมิศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนโดยวิธีสอนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสมกับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดรงเรียนนครนายกวิทยาคม จังหวัดนครนายก ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2525 จำนวน 80 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 40 คน และกลุ่มควบคุม 40 คน นักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับการสอนด้วยบทเรียนที่ใช้สื่อประสม ส่วนนักเรียนในกลุ่มควบคุมได้รับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 เรียนเนื้อหาเดียวกันคือ เรื่องภูมิศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ใช้เวลาในการทดลองเท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มละ 20 คาบ (คาบละ 50 นาที) ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ความเชื่อมั่น, 8828) และแบบสอบถามวัดทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษา (ความเชื่อมั่น, 9258) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t - test ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องภูมิศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่พบว่าทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องภูมิศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และทัศนคติต่อวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ณรงค์ กิจสนาโยธิน (2526 : 67) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

"ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตการศึกษา 7" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่า องค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา องค์ประกอบใดบ้างที่เป็นตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2525 จากโรงเรียนในเขตการศึกษา 7 จำนวน 414 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบธรรมดา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับองค์ประกอบศาสตร์ซึ่งไม่ใช่ความสามารถทางเชาวน์ปัญญา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา (ส. 401) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นชั้น ๆ ผลการวิจัยพบว่า ตัวพยากรณ์ที่ดีในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ได้แก่ ความรู้สึกของนักเรียน เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา ระดับการศึกษาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง การติดตามข่าวเหตุการณ์สำคัญทางวิทยุ สถานภาพสมรสของบิดามารดา การประชุมกิจกรรมของโรงเรียน รายได้ของครอบครัว การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมนุมสังคมศึกษา การชมภาพยนตร์และภาพนิ่ง เกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา การไปศึกษานอกสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับวิชาสังคมศึกษา การติดตามข่าวเหตุการณ์สำคัญทางโทรทัศน์ การฟังวิทยากรที่โรงเรียน เชิญมาให้ความรู้ ความรู้สึกของนักเรียนเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา การหาความรู้ตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น สถานที่ราชการ นักเรียนเป็นบุตรคนที่เท่าไรของครอบครัว

สุริย์รัตน์ ศิริรัตน์ (2530 : 101) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

"ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อวิชากฎหมายและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชากฎหมายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติต่อวิชากฎหมาย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อวิชากฎหมายและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชากฎหมายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 จำนวน 480 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายชั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดทัศนคติต่อวิชากฎหมายและแบบสอบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชากฎหมาย ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่ามัชฌิมเลขคณิต

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 มีทัศนคติทางบวกต่อวิชากฎหมาย ทัศนคติต่อวิชากฎหมายและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชากฎหมายของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 7 มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ 0.30

เทพปรานี ศิริวิทยารักษ์ (2531 : 106) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เรื่อง "การศึกษาปัญหาและทัศนคติต่อการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ ส 605 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย 2524 ของครูและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติและปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 605 ของครูผู้สอนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใน 3 กลุ่มโรงเรียน คือ โรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนเอกชนและโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาตามตัวแปรต่อไปนี้ ประสิทธิภาพการสอน และวุฒิการศึกษาของครูผู้สอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และอาชีพของบิดามารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ครูผู้สอนวิชา ส 605 จำนวน 28 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3,334 คน ประจำปีการศึกษา 2531 จากโรงเรียนรัฐบาล 7 แห่ง โรงเรียนเอกชน 6 แห่ง และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู 7 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามวัดทัศนคติและปัญหาที่มีต่อการเรียนการสอนวิชา ส 605 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ F - test และ Z - test ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการสอนและวุฒิการศึกษาที่แตกต่างกันของครูผู้สอน ไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 605 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและอาชีพบิดามารดา หรือผู้ปกครอง ที่แตกต่างกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 นั้น มีทั้งที่มีอิทธิพล และไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและปัญหาการเรียนการสอนวิชา ส 605 ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของนักเรียนแต่ละบุคคลและแต่ละกลุ่มโรงเรียน

อุตร ฤาชา (2531 : 183 - 185) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่าน เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 11" มีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการอ่าน เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และสร้างสมการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้คะแนนความสามารถในการอ่านและคะแนน

เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาเป็นตัวพยากรณ์ ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 11 จำนวน 479 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความสามารถในการอ่าน จากสำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร แบบวัดเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาและแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในและการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการอ่าน เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษากับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.56674 ตัวที่พยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาได้ดีที่สุด คือ ความสามารถในการอ่าน

กัลยา สกุลแก้ว (2532 : 62 - 64) ได้ทำการวิจัย

เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียน เจตคติต่อครู และผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียน เจตคติต่อครู และผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาสังคมศึกษา ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ปีการศึกษา 2532 ในกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน จำนวน 840 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามพฤติกรรมการเรียน แบบวัดเจตคติต่อครู และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS^X หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเรียนและเจตคติต่อครู มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

นลินี นินทบดี (2532 : 92 - 93) ได้ทำการวิจัยเรื่อง

"ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสังเวช กรุงเทพมหานคร" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสังเวช กรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

โรงเรียนวัดสังเวช กรุงเทพมหานคร ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
 มีการศึกษา 2531 จำนวน 497 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามวัดแรงจูงใจ
 ใฝ่สัมฤทธิ์ แบบสอบถามวัดเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 วิชาสังคมศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Pearson Product Moment Correlation,
 Simple regression และ Point Biserial Correlation ผลการวิจัยพบว่า

1. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 วิชาสังคมศึกษา มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษามีความสัมพันธ์กันทาง
 บวกกับเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ผลสัมฤทธิ์กับเพศไม่มีความสัมพันธ์กันอย่าง
 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยต่างประเทศ

มารินกา บลิส เฮอร์เวย์ (Marinka Bliss Hervey 1990 : 3201-A)
 ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship Between Secondary Students' Ability to
 Comprehend Their United States History Textbook and Their Opinions of
 United States History." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นของ
 นักเรียนที่มีต่อวิชาประวัติศาสตร์สหรัฐ การสอนวิชาประวัติศาสตร์สหรัฐและหนังสือประวัติศาสตร์
 สหรัฐ และระดับการอ่านของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับหนังสือประวัติศาสตร์สหรัฐ ตัวอย่าง
 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนเกรด 10 - 12 จำนวน 492 คน จากโรงเรียนทาง
 ตอนเหนือของมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบ ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า
 แบบลิเคิร์ตเกี่ยวกับความเห็นต่อวิชาประวัติศาสตร์ การสอนประวัติศาสตร์ และหนังสือประวัติศาสตร์
 ชื่อ Rise of the American Nation ของ ทอดด์ และ เคอร์ติ และ แบบทดสอบวัดระดับ
 การอ่าน (the Degree of Reading Power - DRP) ชุด PA - 2 ผลการวิจัยพบว่า
 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อวิชาประวัติศาสตร์สหรัฐ และการสอนประวัติศาสตร์สหรัฐและหนังสือ
 ประวัติศาสตร์สหรัฐมีความสัมพันธ์กันในทางบวก แต่ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการ
 อ่าน ความคิดเห็นต่อวิชาประวัติศาสตร์สหรัฐ และความคิดเห็นต่อหนังสือประวัติศาสตร์สหรัฐมี
 ค่อนข้างต่ำ

เกรวิน หลุยส์ รัตนีย์ (Gwen Louise Rudney 1991 : 127-A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of a Literature Intervention on the Social Studies Achievement and Attitude of fifth - Grade Students."

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการใช้วรรณกรรมในวิชาสังคมศึกษา สมมติฐานในการวิจัย คือ นักเรียนที่ใช้วรรณกรรมในวิชาสังคมศึกษาจะมีผลสัมฤทธิ์และ เจตคติสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้วรรณกรรมในวิชาสังคมศึกษา ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนเกรด 5 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 2 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม ได้รับฝึกเกี่ยวกับการอ่านเนื้อหาในวิชาสังคมศึกษา ส่วนอีก 2 กลุ่ม ได้รับการฝึกการใช้วรรณกรรมในวิชาสังคมศึกษา ใช้ระยะเวลาในการทดลอง 15 วัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดผลสัมฤทธิ์เกี่ยวกับเนื้อหาในบทเรียนและการถ่ายทอดความรู้ การสัมภาษณ์ และแบบวัดเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ แต่มีความแตกต่างในด้านกาเขียน ผลการสัมภาษณ์พบว่า มีความแตกต่างด้าน เนื้อหาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมนักเรียนหญิงกลุ่มทดลองมีความสามารถในการใช้วรรณกรรมและการถ่ายทอดความรู้ในวิชาสังคมศึกษา ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาดีขึ้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ค้นคว้ามานั้น พบว่า เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยเมื่อมีการทดลองเปรียบเทียบเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า หลังการทดลองเรียนวิชาสังคมศึกษาแล้วนักเรียนมีเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษาดีขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่า เมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาสังคมศึกษานักเรียนก็จะให้ความสนใจ กระตือรือร้นในการเรียน รู้จักค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

งานวิจัยในประเทศ

สุนทรียา เปรมวาริ (2522 : 46 - 48) ได้ทำการวิจัย

เรื่อง "เปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง"ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย" โดยการเรียนแบบสืบสอบ กับการเรียนแบบบรรยาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อทดลองสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทย ด้วยวิธีการเรียนแบบสืบสอบ และ เพื่อเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่เรียนแบบสืบสอบ กับการเรียนที่เรียนแบบบรรยาย ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ของโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา 2522 จำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มละ 32 คน ทั้ง 2 กลุ่มมีผลการเรียนซึ่งพิจารณาจากคะแนนการสอบวิชาสังคมศึกษา ภาคปลาย ปีการศึกษา 2521 ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยให้กลุ่มทดลอง เรียนด้วยวิธีการเรียนแบบสืบสอบ และกลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีการเรียนแบบบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามวัดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนจำนวน 40 ข้อ การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยเปรียบเทียบมีชคณิต และทดสอบความมีนัยสำคัญด้วยค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศไทยของกลุ่ม ทดลองไม่สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่า การเรียนแบบสืบสอบและ การเรียนแบบบรรยายให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนไม่แตกต่างกัน

อำไพ หวังพงษ์ (2526 : 54 - 56) ได้ทำการวิจัยเรื่อง เรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องความเข้าใจแผนที่ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ โดยใช้บทเรียนโปรแกรมกับการสอน แบบปกติ" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ความเข้าใจแผนที่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ โดยใช้บทเรียน โปรแกรมกับการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน สมุทรสาครบูรณะ จำนวน 96 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 48 คน และกลุ่มควบคุม 48 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้บทเรียนโปรแกรม ส่วนกลุ่มควบคุมใช้การสอนแบบปกติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหา ประสิทธิภาพของบทเรียนโปรแกรม เปรียบเทียบโดยใช้ t - test และ One - Way Analysis of Variance ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาสังคมศึกษาของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

พนิดา ลินสุวรรณ (2527 : 59 - 61) ได้ทำกรวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ กับการสอนแบบบรรยาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยม ศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ ในวิชาสังคมศึกษา เรื่อง ปัญหาสิ่งแวดล้อม ด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนแบบบรรยาย ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ จำนวน 72 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 36 คน โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ และกลุ่มควบคุมใช้

การสอนแบบบรรยาย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t - test, ANOVA ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ค่ามัธยิม เลขคณิต (\bar{X}) สูงกว่า นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ธิดา สำราญเกษ (2529 : 100 - 101) ได้ทำการวิจัย เรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูสังคัมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ 3" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูสังคัมศึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูสังคัมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามความคิดเห็นของกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิง และเปรียบเทียบพฤติกรรมการสอนของครูสังคัมศึกษาตามความคิดเห็นของกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2529 ของกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร กลุ่มที่ 3 ที่ได้รับคะแนนวิชาสังคัมศึกษา 2 จำนวน 770 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ Z - test วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยโดยใช้ Scheffe's method test

ผลการวิจัยพบว่า

1. นักเรียนมีความเห็นว่า ครูสังคัมศึกษาแสดงพฤติกรรมการสอนโดยส่วนรวมในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาพฤติกรรมแต่ละด้านพบว่า ครูแสดงพฤติกรรมดังนี้

1.1 พฤติกรรมการสอนด้านบุคลิกภาพ การเตรียมการสอน และการสอน การใช้จิตวิทยา การวัดและประเมินผล ครูแสดงพฤติกรรมในระดับมาก

1.2 พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการสอน ครูแสดงพฤติกรรมในระดับปานกลาง

2. ความคิดเห็นของกลุ่มนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของครู โดยส่วนรวมไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ความคิดเห็นของกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ที่มีต่อพฤติกรรมการสอนของครู โดยสำรวจรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุชาติดา วรณะธูป (2529 : 60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้างชุดการสอนและการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย เรื่อง "การจัดระเบียบทางสังคม" โดยใช้ชุดการสอนกับการสอนปกติ ของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา" มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดการสอนวิชาความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย เรื่อง "การจัดระเบียบทางสังคม" ตามหลักสูตรสภาการศึกษา พุทธศักราช 2524 หาประสิทธิภาพของชุดการสอนตามเกณฑ์มาตรฐาน 90/90 และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมไทย เรื่อง "การจัดระเบียบทางสังคม" ของนักศึกษาวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ระหว่างกลุ่มทดลองที่สอน โดยใช้ชุดการสอนกับกลุ่มควบคุมที่สอนโดยการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับอนุปริญญาภาคปกติ วิชาเอกบริหารธุรกิจ กับวิชาเอกก่อสร้าง วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 58 คน โดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 4 คาบ คาบละ 50 นาที การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาประสิทธิภาพของชุดการสอน โดยใช้ค่าเฉลี่ยเป็นร้อยละ และ One Sample t - test และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดการสอนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 92.33/89.33, 93.00/89.66, 94.00/90.00 และ 95.66/91.33 ตามลำดับ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของกลุ่มที่สอนโดยใช้ชุดการสอนสูงกว่ากลุ่มที่สอนโดยการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทรงพรพรรณ วายโสกา (2530 : 94 - 98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังคมศึกษาและนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในด้านครูสังคมศึกษานักเรียน การจัดการเรียนการสอน และสภาพแวดล้อมทางโรงเรียน ตัวอย่างประชากรเป็นครูสังคมศึกษา 72 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 360 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 24 โรงเรียน ในกรุงเทพมหานคร โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายชั้นตอน เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS^X ทาค่าร้อยละ มัชฌิม เลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านครูสังคมศึกษาและปัจจัยด้านนักเรียนมีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษามาก แต่ปัจจัยด้านการจัดการเรียนการสอนและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางโรงเรียนมีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาปานกลาง ในส่วนที่ครูสังคมศึกษารับรู้ว่ามีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษาปานกลาง แต่นักเรียนรับรู้ว่ามีผลต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษามาก ได้แก่ ความสามารถของนักเรียนในการจดบันทึก สรุปย่อและการคิดเชิงวิเคราะห์วิจารณ์ และรูปแบบการสอนที่ยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลาง

สงวนศรี พนักงาน (2530 : 63) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา" มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอนแบบโครงการ กับการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวังตะเคียนวิทยา อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529 จำนวน 60 คน เป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน นักเรียนกลุ่มทดลองเรียนด้วยการสอนแบบโครงการ นักเรียนกลุ่มควบคุมเรียนด้วยการสอนตามคู่มือการสอนสังคมศึกษา โดยใช้เวลาในการทดลอง 18 คาบ ๆ ละ 50 นาที โดยทั้งสองกลุ่มใช้เนื้อหาเดียวกัน ในการดำเนินการทดลองนี้ใช้แผนการวิจัยแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t - test ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยต่างประเทศ

ดาเนียล ฮิว แบล็ค (Daniel Hugh Black 1982 : 4785 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Comparison of Inquiry and Non - Inquiry Methods in the Development of Critical Thinking" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างการใช้วิธีสอนแบบสืบสอบกับวิธีสอนแบบบรรยายในการเพิ่มทักษะของการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนรัฐบาล ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 118 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 59 คน และกลุ่มควบคุม 59 คน โดยกลุ่มทดลองเรียนด้วยวิธีสอนแบบสืบสอบ และกลุ่มควบคุมเรียนด้วยวิธีสอนแบบบรรยาย ใช้เวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบ The Sequential Test of Educational Progress : Social Studies 1979 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ t-test ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของ pre-test และ post - test ของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ไมเคิล คิปซูกัท บอยท์ (Michael Kipsugut Boit 1987 : 2433-2434-A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship of Teacher Behavior to Student Achievement in High and Low Achievement High Schools in Nairobi, Kenya." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ตัวอย่างประชากรเป็นชั้นเรียนแผนกคณิตศาสตร์ปีที่ 3 ซึ่งสุ่มจากโรงเรียนรัฐ 15 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ทางวาจาของเนด เอ แฟลนเดอร์ส (Flanders Interaction Analysis Categories = FIAC) โดยการสังเกตชั้นเรียนและบันทึกเทป 3 ครั้ง แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ และการสัมภาษณ์ครูใหญ่และครูเพื่อหาว่า

- 1) เหตุใดคะแนนของโรงเรียนสหศึกษา และโรงเรียนชายหรือโรงเรียนหญิงจึงแตกต่างกันมาก
- 2) เหตุใดโรงเรียนชายจึงมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าโรงเรียนอื่น ๆ
- 3) ปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน
- 4) ครูและครูใหญ่มีความเห็นอย่างไร เกี่ยวกับคุณสมบัติที่สำคัญของครู ผลการวิจัยพบว่า

1. การควบคุมหรือการจูงใจนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการแสดงออกของนักเรียน การริเริ่มการสนทนา โดยนักเรียนมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

2. ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโรงเรียนสหศึกษาจะแตกต่างจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโรงเรียนชายและโรงเรียนหญิง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งโรงเรียนสหศึกษา และโรงเรียนชายหรือโรงเรียนหญิง

3. ความคิดเห็นของครูและครูใหญ่เห็นว่า การคัดเลือกนักเรียนเป็นตัวตัดสินผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่สำคัญที่สุด ครูในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ เห็นว่าการคัดเลือกนักเรียนที่สำคัญที่สุด ครูใหญ่ในโรงเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ เห็นว่าการคัดเลือกนักเรียนและการจัดสิ่งแวดล้อมความสะดวกในการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญ ครูและครูใหญ่เห็นว่าระเบียบวินัยของนักเรียน เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความรับผิดชอบของครูและความเต็มใจที่จะปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือจากในชั้นเรียน เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของครู

จอห์น ดับบลิว แม็กคัทเชิน, ชาร์ล พี สมิท และ แซมมอล เอช ไบลเดน (John W. McCutcheon, Charles P. Schmidt and Samuel H. Bolden 1991 : 38 - 44) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Relationships among Selected Personality Variables, Academic Achievement and Student Teaching Behavior." มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณสมบัติเฉพาะตัว ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและพฤติกรรมการสอนของนักศึกษา ตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษาครูระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และการศึกษาพิเศษ จำนวน 79 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบวัดคุณสมบัติเฉพาะตัว (Myers - Briggs Type Indicator = MBTI) แบบทดสอบทักษะการสอน (Pre - Professional Skills Tests = PPST) แบบประเมินผลการสอนในชั้นเรียน (Classroom Procedures Evaluation Form = CPEF) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้จากคะแนนเฉลี่ย (Grade Point Average = GPA) ผลการวิจัยพบว่า คะแนนที่ได้จากแบบประเมินผลการสอนในชั้นเรียน (CPEF) คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (GPA) คะแนนทักษะการสอน (PPST) และคะแนนคุณสมบัติเฉพาะตัว (MBTI) มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่เป็นนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนคะแนนสอนในชั้นเรียน (CPEF) 10 ข้อ จาก 40 ข้อ กับคะแนนคุณสมบัติเฉพาะตัว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เบธ แอนน์ บัทเลอร์ (Beth Ann Butler 1991 : 65-A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "The Effects of Mental Imagery on Social Studies Achievement." มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียน เกรด 5 โดยใช้เทคนิคจินตนาการเฉพาะอย่างนอกเหนือจากการใช้วิธีสอนในคู่มือการสอนกับวิธีสอนที่ไม่ใช้เทคนิคจินตนาการ ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียน 2 กลุ่ม จากโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง โดยแบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 27 คน ใช้วิธีสอนตามคู่มือการสอน และกลุ่มทดลอง 26 คน ใช้วิธีสอนโดยใช้เทคนิคจินตนาการเฉพาะอย่างและวิธีการสอนตามคู่มือการสอน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคจินตนาการและวิธีสอนตามคู่มือการสอนจะมีคะแนนผลสัมฤทธิ์จาก pre - test และ post - test มากกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยอาศัยคู่มือการสอนเพียงอย่างเดียว และการสอนโดยใช้เทคนิคจินตนาการ ไม่มีผลต่อทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อวิชาสังคมศึกษา

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการสอนของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการเปรียบเทียบการสอน 2 วิธี คือ ระหว่างวิธีสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง กับวิธีสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งพบว่า วิธีสอนทั้ง 2 วิธี ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง จะมีความกระตือรือร้น มีความสนใจ ตั้งใจเรียน และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดีมากกว่า

จากงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศที่ได้กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า เจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา พฤติกรรมการสอนของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษามีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์การวิจัยที่ทำการศึกษา เพื่อหาความสัมพันธ์กันระหว่างเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาโดยตรง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษา เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติต่อวิชาสังคมศึกษา 3 การรับรู้ของนักศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครู และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา 3 ของนักศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ 2 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล